

par PSRS Augstākās Padomes vēlēšanu sarīkošanu

Sakarā ar trešā sasaukuma PSRS Augstākās Padomes pilnvaru izbeigšanos 1954. gada 12. martā, pamatojoties uz PSRS Konstitūcijas 54. pantu, kas noteic, ka jaunas vēlēšanas nosaka PSRS Augstākās Padomes Prezidijs ne vēlāk kā divus mēnešus pēc PSRS Augstākās Padomes pilnvaru izbeigšanās dienas, un saskaņā ar «Nolikuma par PSRS Augstākās Padomes vēlēšanām» 72. pantu, kas paredz, ka PSRS Augstākās Padomes vēlēšanu dienu izsludina ne vēlāk kā divus mēnešus pirms vēlēšanu termiņa un ka vēlēšanas rīkojamas brīvdienā, Padomju Socialistisko Republiku Savienības Augstākās Padomes Prezidijs nolēmj:

noteikt par PSRS Augstākās Padomes vēlēšanu dienu svētdienu, 1954. gada 14. martu.

PSRS Augstākās Padomes Prezidija Priekšsēdētājs **K. VOROŠILOVS**
PSRS Augstākās Padomes Prezidija Sekretārs **N. PEGOVS**

Maskavā, Kremli
1954. g. 11. janvārī

SVEICINĀM BRĀLĪGO UKRAINU!

Divu lielo slavu tautu draudzības svētki atbalsojas visu padomju ļaužu sirdīs. PSKP Centralās Komitejas tezēs par 300. gadadienu kopš Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju uzsverti diezgan panākumi, kādus socialisma valsts brālīgajā saimē sasnieguši ukraiņi un visu pārējo padomju tautu darbaļaudis. «Ukraiņu tautas socialistiskā kultura attīstās uz marksisma-lenīnisma ideoloģijas granīcietajiem pamatiem, nesaraucāmā radošā sakarā un organiskā savstarpējā sadarbībā ar visu brālīgo PSRS tautu kulturu. Sevišķi labvēlīgi ukraiņu padomju kulturas attīstību ietekmē lielās krievu tautas socialistiskā kultura.» Perejaslavas Rada iegājis vēsturē kā dziļas nozīmes akts, kas labvēlīgi ietekmēja ukraiņu tautas tālākās attīstības gaitas. Tās vainagojās 1939., 1940. un 1945. gadā ar visu ukraiņu zemju nacionālo apvienošanās. Rietumukrainas, Bukovīnas, Izmallas apgabala un Aizkarpātu Ukrainas darbaļaudis, pieaugot PSRS spēkam un varenībai, piepildīja savas senenās ilgas un savienojās vienā saimē ar brāļiem: Padomju Ukraina kļuvusi par vienu no vislielākajām Eiropas valstīm ar vairāk nekā četrdesmit miljoniem iedzīvotāju. «Vēsturiskā procesa noslēgšanās — ukraiņu tautas atkalapvienošanās vienotā Ukrainas Padomju valstī ir Komunistiskās partijas lenīniski-stalīniskās nacionālās politikas — PSRS tautu brālības un sadarbības politikas izcila uzvara,» lasām tezēs.

Ari latviešu tautas attīstību dziļi un svētīgi ietekmēja apvienošanās ar Krieviju Pēterā Pirmā laikā, arī latviešu kultura ārkārtīgi daudz guvusi no diženās krievu tautas kultūras, arī latviešu senie sapņi piepildījās Padomju valstī, sadraudzīgajā brāļu saimē. Ar sirdi un prātu mēs esam pie brāļiem ukraiņiem, viņu un visu padomju tautu gaišajos svētkos. Kopš pasaules revolucionārās kustības centrs atrodas Krievijā, visās mūsu valsts tautas gājūšas milzīgiem soļiem uz priekšu, smeldamās zināšanas un ierosmi krievu kulturā, mācīdamās cīnīties no krievu revolucionārā proletariāta, saņemdamas palīdzību no varenās krievu tautas. Šis diens kopā ar ukraiņu tautu un visu plašo padomju tautu saimi ar mīlestību un pateicību domājam par dižo cilvēces progresu spēku — krievu tautu, par Maskavu, par Komunistisko partiju.

Savās domās mēs pārskatām plašo Ukrainas zemi no Karpatiem rietumos līdz Vorosilovgradai austrumos, no Čerņigovas ziemeļos līdz Melnai jūrai dienvidos un sveicinām darbīgo, saulaina dzīves prieku bagāto ukraiņu tautu. Tālu pasaulē aizskanējis Ukrainas vārds, Padomju Ukraina ir viena no Apvienoto Nāciju Organizācijas dibinātājām, un kopā ar baltkrievu brāļiem un visām padomju tautām tā neatlaidīgi cīnās par mieru. Liela un krāšņa ir Ukrainas zeme. No apvāršņa līdz apvāršnim zaļo druvās, no ukraiņu tautas nākušā daudzliedzīgā novatori lauksaimniecībā. Graudiem pilnām kļētim blakus slejas augsti akmeņogļu kalni, Ukrainas bagātās ogļraktuves dod četras reizes vairāk ogļu nekā pirms revolūcijas. Slaveni ir Ukrainas metalurgi, lielo rūpniecību nemīgā ritmiskā dunā atbalsojas visā valstī, varena ir arī Ukrainas elektroenerģijas deva. Augsts ir ukraiņu tautas masu izglītības līmenis, ievērojamus atklājumus izdarījuši ukraiņu zinātnieki, krāšņi uzlēdējuši padomju laikā ukraiņu rakstniecība un māksla. Brīnišķīgi zied tavi dārzī, Ukraina, daiļa un drosmīga ir tavas tautas dvēsele. Vēlām tev saules mūžu, Ukraina!

Par saules dienām, cara vajātis un spīdzinātis, sapņoja diženais ukraiņu tautas dziesminieks Tarass Ševčenko. Viņš tās nesagaidāja, bet nesatricināma bija viņa ticība ukraiņu tautas spožai nākotnei, taisnības un brālības ideju uzvarai. Maksims Riļskis savā dzejolī «Draudzība» stāsta par Ševčenko tikšanos ar ievērojamo nēģeru traģiķi Airu Oldridžu, kas Krievijā uztājās Šekspira lūgās. Abi viņi savā domā skata austam tātumā tautu brālības dienu. Dzejnieks izsauca:

Ševčenko! Oldridži! ausi šī diena!
Ir droši lauztas tumšās kapu velles,
Un balsi sadzirdēja pasaule:
«Tu, brāli melnais! Baltais! Dzeltens!
Zem viena karoga jūs visi stājieties!
Un visur pretī cēlās tūkstoš balsu,
Un saplūda ar balsi vāreni,
Un visiem izsaukušiem, visiem vergiem
Sniedz Padomjzeme roku vāreni.

Visu Padomju Savienības darbību caurstrāvo miera un brālības domas, viņa sniedz roku katram, kas godīgi cīnās par mieru un progresu. Brīvības saule, kas apspīd mīlo Ukrainu un visu mūsu vāreno Padomju Dzimteni, ir uzaususi lielajā Ķīnā un tautas demokrātijas zemēs. Reiz tā staros visā pasaulē.

J. Sudrabkalns

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1954. G.

17. JANVARĪ

Nr. 3 (470)

M. Dereguss

PEREJASLAVAS RADA

PSR Savienības Ministru Padomē

Par piemiņas monumenta celšanu Maskavā sakarā ar 300. gadadienu kopš Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju

PSR Savienības Ministru Padome nolēmusi celt Maskavā, Kijevas stacijas laukumā piemiņas monumentu sakarā ar 300. gadadienu kopš Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju.

Lai monumenta izveidošanā iesaistītu plašas architektu, tēlnieku un gleznotāju aprindas, PSRS Ministru Padome uzdevusi PSRS Kultūras ministrijai un Maskavas pilsētas Darbaļaužu deputātu padomes izpildkomitejai sarīkot konkursu par labāko monumenta projektu.

Monumenta mākslinieciskajā kompozīcijā jāatspoguļo izcilais vēsturiskais notikums — Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju, ar kuru noslēdzās ukraiņu tautas daudzus gadsimtu cīņa pret verdzinātājiem svešzemniekiem, par atkalapvienošanās ar krievu tautu vienotā Krievijas valstī, jāatspoguļo ukraiņu krievu tautu brālīgā savienība un nesatricināmā draudzība.

PADOMJU TAUTAS GAIŠIE SVĒTKI

Rūpnīcas bibliotēkā

Tautu draudzības lielo svētku priekšvakarā Rīgas elektromašīnu rūpnīcas bibliotēkā, tāpat kā citās bibliotēkās, strauji pieaudzis pieprasījums pēc ukraiņu rakstnieku grāmatām.

Rūpnīcas strādnieki, inženieri, tehniķi un kalpotāji pieprasīja Tarasa Ševčenko, Ivana Franko, Lešas Ukrainkas, Michaila Kocjubinska un citu darbus. Sevišķi daudz lasa O. Gončara romanu «Karognesēji», N. Ribaka «Perejaslavas Rada», V. Sobko «Miera ķīla» un «Baltā līdža», I. Skljarenko «Karpati» un citu ukraiņu padomju autoru darbus.

Izstādes par Ukrainu

LPSR Valsts bibliotēkā atklāta izstāde «Padomju Ukraina PSRS tautu brālīgajā saimē». Viena no daudzajām izstādēs nodalām veltīta ukraiņu un latviešu tautu draudzīgajai sadarbībai. Te eksponēta Liepājas «Sarkanā metalurga» strādnieku vēstule Padomju Ukrainas metalurģiem, kā arī raksti un citi materiāli.

Sevišķi plašu izstādi ukraiņu un krievu tautas mūžsenās draudzības temā veltījis LPSR Zinātņu akadēmijas Fundamentālā bibliotēka.

Jauni izdevumi

Ukrainas PSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība tuvākajā laikā laidsi klajā «Ukrainas PSR vēstures» pirmo sējumu, kurā aptverts laika posms līdz Oktobra revolūcijai. Izdos arī profesora I. Kripjakeviča plašo monografiju «Bogdans Chmelņickis», kā arī krājumu «Ukraiņu dumas un vēsturiskās dziesmas». Sagatavo arī «Uk-

raiņu literatūras vēstures» pirmo jumu.

PSRS Zinātņu akadēmijas filiāl Baškīrijas vēstures, valodas un literatūras institūts sagatavojis Padomju Ukrainai veltītu dzeju krājumu.

Kazachijas PSR Valsts daļlītera izdevniecība laidsi klajā Tarass Ševčenko darbu izlasi kazachu va-

Paklājs — Bogdana Chmelņicka portrets

Ašhabadas eksperimentālā mākslinieciskā paklāju darbnīca pagatavojusi paklāju — Bogdana Chmelņicka portretu.

Paklāju audusi republikas Nopelniem bagātā paklāju audēja Maja

Muradova kopā ar jaunajām paklājdāmajām Meredovu un Carievu. Paklājs darināts pēc mākslinieka Zuhmetlem. Paklāju pasūtījis Turkmenijas Valsts tēlotājas mākslas muzejs.

Padomju Tadžikijā

Firdusi vārdā nosauktajā Staļinabadas publiskajā bibliotēkā atklāta izstāde, kas veltīta 300. gadadienai kopš Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju. Seit eksponēti Kijevas valsts, Krievijas un Ukrainas 17. gadsimta vēstures materiāli un citi dokumenti, kas stāsta par ukraiņu un

krievu tautas nesatricināmo draudzību. Daļlītera nodalā redzami tadžiku valodā tulkotie N. Gogoļa, T. Ševčenko, kā arī ukraiņu padomju rakstnieku darbi.

Līdzīgas izstādes atklātas arī daudzos Tadžikijas uzņēmumos un kolchozu klubos.

BRĀLĪGO TAUTU KOPIGĀS VĒSTURES GAITAS

Ukrainu tautas, tāpat kā krievu un baltkrievu tautas, vēsturiskās saknes sniedzas senkrievu tautībā, kas pazīstama mūsu Dzimtenes vēsturē kopš Kijevas Krievzemes laikiem. Kopīgā vēsturiskā izcelsšanās, teritorijas kopība, valodas tuvinība, nacionālo raksturu radniecība vienmēr saistīja ukrainus ar krieviem. Gadsimtu gaitā, pārdzīvojot istus aspu pūdus cīņās pret svešzemju apspiedējiem, ukraiņu tauta guva morālu, materiālu un militāru palīdzību no Krievijas darba ļaudīm. Ne vienreiz vien Ukrainas iedzīvotājiem nācās meklēt glābiņu no iebrucējiem krievu valsts teritorijā.

Nepieciešamību apvienoties ar krievu tautu ukraiņu tauta sevišķi skaidri izjuta gados, kad notika asinainais karš ar poļu šlachtu (1648.—1654.g.). Šajos sešos gados Bogdāns Chmelņickis ne vienu vien reizi sūtīja savus sūtņus uz Maskavu sarunām par atkalapvienošanos. Sarunas noveda pie slavenā vēsturiskā notikuma, kas legāli vēsturē ar Perejaslavas Radas nosaukumu.

Savā dzimtenē, Perejaslavā, šajā senajā slavu nocietinātajā pilsētā Dņepras kreisajā krastā, hetmanis Bogdāns Chmelņickis 1654. gada 8. janvārī (pēc vecā stila) sasauca visu Ukrainas kazaku pulku, pilsētu iedzīvotāju un zemnieku pārstāvjus. Turpat Perejaslavā ieradās arī Maskavas valsts sūtniecība ar bāru V. Buturjīnu priekšgalā.

Sajā visas tautas sapulcē Bogdāns Chmelņickis izvirzīja visu pulku pārstāvjiem jautājumu — ar ko jāapvienojas, kur jāmeklē atbalsts, ar kādu valsti Ukrainai jāapvieno savi ekonomiskie, militārie un morālie spēki?

No dienvidiem, dienvidrietumiem un rietumiem Ukrainu ielencia naidīgas varas. Ilgu laiku ukraiņu zemes briesmīgi postīja klejotāju ordas, zemī izlauzījās un iztukšoja turku un tataru iebrukumi. Necitvēciskā jūga ukraiņu zemnieku dzīva poļu šlachta. Ukrainas tautai draudēja iznīcība. Vienīgā izeja, vienīgais glābiņš tai bija meklējams apvienībā ar vareno krievu tautu.

Tāpēc uz Bogdāna Chmelņicka jautājumu visi ļaudis, kas bija piepildījuši plašo laukumu, visi ukraiņu tautas pārstāvji vienprātīgi izteica vienu vienīgu vēlēšanos — apvienoties ar Krieviju, ar Maskavas valsti.

Tajā pašā dienā Bogdāns Chmelņickis kā politiskās varas, valsts varas vadītājs, un viņa cīņas biedri — ukraiņu kazaku pulku un sacelšos tautas masu vadītāji, visas Ukrainas pārstāvji deva Perejaslavā mūžīgas uzticības zvērestu Krievijai. Un šis svētais ukraiņu tautas zvērests triju gadsimtu laikā nav pārkāpts, šis svētais zvērests visus trīs gadsimtus godam turēts ukraiņu un krievu kopīgajās kara, darba un jaunatnes gaitās.

Visiem viltīgajiem nodevējiem, kas, pārstāvējot ukraiņu mulžnieku un buržuazijas sociālās intereses, sāka iztirgot Ukrainu, darba ļaužu masas deva pienācīgo pretsparu, norāva tiem liekulīgās maskas un noslaucīja tos no sava galšā vēsturiskā ceļa.

Atkalapvienojoties ar krievu tautu, ukraiņu tauta izglāba sevi kā nāciju, ar uzvaru vaļņagoja savus centienus atbrīvoties no poļu šlachtas jūga un sāka jaunu valsts, ekonomisku, kultūras un jaunrades dzīvi Krievijas valstī.

Vēstures vēlēklie notikumi parādīja, cik liela bija abu tautu apvienotā karaspēka vareņība. Kari, kuros kopīgi piedalījās ukraiņi un krievi, apstiprināja un attaisnoja atkalapvienošanos. Krievu un ukraiņu kaujas pret Turcijas sultāna karaspēkiem kā XVII, tā arī XVIII gadsimtā bija, no vienas puses, apvienotā karaspēka vareņības spoži izturēts pārbaudījums un, no otras puses, norādīja abu tautu nesatricināmo savienību nākamajiem pārbaudījumiem.

55 gadus pēc Perejaslavas Radas krieviem un ukraiņiem 1709. gadā nācās kopā doties kaujā pie Poltavas pret Zviedrijas karaļa Kārļa XII karaspēkiem. Krievu un ukraiņu karavīrus saliedēja patriotiskā mīlestība uz kopīgo dzimteni. Dīzelis Puškins poemā «Poltava» attēlojis Ukrainas kazaku jauno paaudzi, kurai Maskava jau kļuvis par mīļotās dzimtenes galvaspilsētu.

Ukraiņu karavīru centrā Puškina notēlojumā bija sirmās spēka vīrs — legendarais karotājs Semjons Palijš. Balstīdamies uz vēsturiskajām ziņām, dīzelis krievu dzejnieks attēlojis Semjonu Paliju Poltavas kaujā vienā rindā, «tuvu pie Maskavas cara».

Ukraiņu tautas dziesmas — dumās

Semjons Palijš apdziedāts kā Pēterā Pirmā līdzgaitnieks un kā nodevēja Mazepas nesamierināms ienaidnieks.

Poltavas kaujā izcīnītā uzvara, kas visai pasaulei parādīja dziņas Krievzemes bruņoto spēku vareņību, izlīmēja jaunu posmu krievu un ukraiņu tautas vēsturiskajā cīņās draudzībā. Poltavas uzvaru izcīnīja ar abu brālīgo tautu asinīm, un tā kļuva vēlākajām paaudzēm par nesaraunāmās vienotības spožu paraugu.

1812. gada Tēvijas kara pret Napoleona karaspēkiem krievi un ukraiņi kopā ar visām Krievijas tautām apliecināja savu nesatricināmo kaujas brālību. Ukraiņu tauta nosūtīja uz Borodinas kauju, kā arī degošās Maskavas aizstāvēšanai visas rezerves, kas vien bija viņas rīcībā. Virspavēlnieka M. Kutuzova pavēlēs un dokumentos lasām to Ukrainas dēlu uzvārdus, kas izdarīja varoņdarbus kaujās pret iebrukējiem. Ukraina deva desmitiem regulāro pulku un vēl papildus desmitiem brīvprātīgo zemessargu pulku, savāca simtiem tūkstošu rubļu ziedojumu Maskavas aizsardzības vajadzībām. Ikvienā pilsētā, ikvienā miestā un ciemā zemessargu rindās stājās Ukrainas patriotiskie dēli, kas uzskatīja lielo Krievzemi par savu dzimteni. Ukrainas uzticamais dēls, tās patriotisko centienu ģenialais dziesminieks Tarass Sevčenko uzrakstīja par šo Ukrainas an lielās Krievzemes vienotības jauno izpausmi nemirstīgus vārdus:

«Strauji tuvojas notikumiem bagātā 1812. gads. ... Kā nodedzināšanai lemts upurēt uzliesmoja svētā baltkrievu pilsēta, un no vienas malas līdz otrai pāri visai valstij atskanēja saucieni, lai vēc un jauns nāk dzēst ar ienaidnieka asinīm Maskavas lielo ugunsgrēku.

Sis konvulsīvais sauciens sasniedza arī mūsu mīļo Ukrainu. Tā sakustējās, mana dārgā māte; no brīva prāta sakustējās jātnieki un kājnieki — Ukrainas zemessargi. ...»

T. Sevčenko stāstā «Dvīņi» sniedzis 1812. gada laikmeta ukraiņu jaunatnes kopīgu tēlu jauneklā Nikifora Sokiras personā, kurš brīvprātīgi atstāj Perejaslavas semināru, stājās Pjotrinas zemessargu pulkā rindās un kopā ar tūkstošiem patriotu dodas uzvarām vaļņagojās kara gaitās «pret naidnieku galus», pret tā divpadesmit valodās runājošajiem karapūļiem.

XIX gadsimtā Ukrainas darba ļaudīm kopā ar krievu tautu nācās sasprindzināt savus spēkus ne tikai pret ārējiem ienaidniekiem, bet arī pret «iekšzemes turkiem» — pret cara patvaldību, pret mulžnieku aizstāvēto dzimtbūšanas iekārtu, pret sociālo un nacionālo apspiešanu.

Nozīmīgs bija tas fakts, ka 1825. gada decembrī dekabristu sacelšanās notika Pēterburgā un arī Kijevā apkaimē. Ukraiņu zemnieki morāli atbalstīja Čerņigovas pulku, kas bija sacēlies pret patvaldību.

Krievu tautas dižie dēli — dzejnieki un dekabristu kustības ledvesmotāji Puškins un Riļejevs apliecināja dziļas simpatijas Ukrainai, ukraiņu tautas atbrīvošanās tradīcijām, tās izcilajiem brīvības cīnītājiem. Aleksandrs Puškins aprakstīja savos darbos Ukrainas

DMITRO KOSARIKS,
ukraiņu literatūras
vēsturnieks

zemnieku smago postu, atspoguļoja ukraiņu zemnieka dzimtbūvēka cerības un gaidas un apdziedāja cīņu pavasara tuvošanos «pie ēnainās Kamenkas», «uz Tuļčinas pakalniem», «Dņepras izskalojamos līdzenumos», kur dekabristi tolaik pulcināja kara draudzi pret tirāniju.

Viens no ziemeļu dekabristu vadītājiem dzejnieks revolucionārs K. Riļejevs apdziedāja, pēc viņa paša izteiciena, «dieva sūtīto» Bogdanu Chmelņicki kā Ukrainas darba ļaužu interešu aizstāvi.

Radiščeva, Puškina, Riļejeva tradīciju ietekmē izauga Ukrainas uzticamā dēla Tarasa Sevčenko dzejas ģenijs. Pati Sevčenko biogrāfija, gluži tāpat kā ģenialā Gogoja biogrāfija, ir idejiskas un radošas vienotības simbols gara kultūras novadā. Krievu kultūras darbinieki, A. Puškina draugi divas reizes izglāba Tarasu Sevčenko no nebrīves — no dzimtbūšanas verdzības un no trimdnieka gaitām karadienestā. Sevčenko kvēli ienāda cara patvaldības Pēterburgā kā asinainā Nikolaja I galvaspilsētā, gluži tāpat, kā neieredzēja cara Pēterburgu un cīnījās pret to Beļinskis un Hercens, Čerņiševiskis un Nekrasovs, Dobroļubovs, Salтиков-Ščedrins un visi krievu revolucionāro demokrātu slavenā plejāde.

Bet Sevčenko dedzīgi mīlēja Pēterburgu kā Puškina, Gogoja, Lermontova, Glinkas, Brilova gara darbības centru. Šo gaisto Pēterburgu ar viņam tuvo un dārgo Mākslas akadēmiju Sevčenko glabāja savā sirdī trimdā. Aizkaspijas tukšnešos. Pēterburgā Sevčenko kļuva par dzejnieku un mākslinieku. Tur viņš izdeva kā savu pirmo «Kobzaru» — 1840. gadā, tā arī otru — 1860. gadā. Tur, Pēterburgā, Sevčenko kļuva par ievērojamu sabiedrisku darbinieku un revolucionāru.

Krievijas revolucionārās cīņas vēstures otrā posmā Ukrainas zemnieki dzimtbūšanas nostājas blakus krievu zemniekiem, dumpjos un nemieros ceļoties cīņā, rīkojot sacelšanās, liekot ledeģties simtiem ugunsgrēku mulžnieku plašajos zemes īpašumos Ukrainā. Par zemnieku revolucionāro dusmu, kā arī pret dzimtbūšanu vērstās apziņas paudēju kļuva Tarass Sevčenko. «Novēlējuma» autors, kas jau 1845. gadā no Perejaslavas augstienēm bija aicinājis Ukrainu sacēties, satriekt važas un ar ienaidnieka jaunajām asinīm slācīt tautas brīvību, stājās krievu revolucionāro demokrātu rindās un sniedza roku Čerņiševiskim.

Pagājušā gadsimta septiņdesmitajos un it īpaši astoņdesmitajos gados, attīstoties rūpniecībā, sāka mosties Ukrainas, tāpat kā Krievijas, strādnieku šķira. Tā izvirzīja sev uzdevumu cīnīties pret patvaldību un kapitalismu. Nodibinājās pirmās revolucionārās strādnieku organizācijas.

V. I. Lēņins nemīlēja cīņā pret buržuaziskajiem nacionālistiem nosargāja internacionālisma principu marksistiskās partijas celšanā. Vienotās rindās, par vienu programmu gāja cīņā uz bariņkādem Pēterburgas un Charkovas,

Maskavas un Kijevas, Ivanovo-Vozņesenskas un Jekaterinoslavas strādnieki. Revolucionārā cīņā Odesā, Chersonā, Nikolajevā, Dņepcas baseina pilsētās auga un plēnējās spēkā zem KSDSP karoga.

Ukraiņu revolucionārais dzejnieks Pavlo Grabovskis, kas ieguva politisko skolu Sibīrijas katorgā kopā ar krievu revolucionāriem, iesaistīdamies krievu proletariāta progresīvās domas vienoto cīnītāju pulkā, rakstīja saviem novadniekiem Ukrainā:

«Tagad viss, kas tikai Krievijā ir dzīvs, kustīgs un darbīgs, iet zem marksisma zīmes. ...»

Sevčenko tradīciju turpinātājs Ivans Franko, balstoties uz Borislavas ukraiņu strādnieku cīņu, pievērsa savus skatienus lielajai Krievzemei. Viņš, būdams un palikdams savas tautas uzticamais dēls, aizstāvēdams tās nomāktu kultūru un dzimto valodu, dedzīgi propagandēja dižo krievu kultūru kā gara skolu ikvienam darba cilvēkam — ukrainim, Ukrainas strādnieku un zemnieku vārdā viņš 1905. gadā pateica nemirstīgos, spārnītos vārdus:

«Mēs mīlam lielkrievu tautu un novēlam tai visu labāko, mīlam un mīlamies tās valodu un lasām šajā valodā. ... Ir mūsu, Galīcijas ukraiņu, vidū arī tādi, kas var šajā valodā gan runāt, gan rakstīt. ... Arī krievu rakstniekus, lielos spīdekļus gara valstībā, mēs pazīstam un mīlam. ... Mēs mīlam krievu gara bagātību krātuvē vērtīgos zelta graudus. ... Un te mēs jūtamies solidarī ar krievu tautas labākajiem dēļiem. ... Un tas ir stabils, stingrs un gaiss pamats mūsu visa krieviskā mīlestībai.»

1905. gada laikmetā lielais krievu rakstnieks — revolūcijas vētrasputns Maksims Gorkijs savā romānā «Māte» patiesīgi notēloja blakus Pāvelam Vlašovam Andreju Nachodku, ukraiņu strādnieku, kas dzimis Kanēvas pilsētā. Viņi abi kā istie brāļi kopā cīnījās zem sarkanā karoga par visprogresīvāko demokrātiju Krievijā, viņi simbolizēja krievu un ukraiņu tautu, kuras realizēja komunistiskās mīcības svēto devīzi: «Visu zemju proletarieti, savienojieties!»

Pēc Maksima Gorkija parauga arī Leļja Ukrainā apdziedāja cīņas Petrogrādā, Kijevā, Tbilisī, ielās, apdziedāja sarkanā karogu kā visu nāciju darba ļaužu karogu.

Zem komunistiskā karoga apvienotie visu Krievijas tautu strādnieku un zemnieku spēki lielajā Oktobra socialistiskajā revolūcijā izcīnīja brīvību lielajam un mazajam nācijām, tautībām un cilēm.

Sajā revolucionarajā cīņā krievu tautai pirmā sekoja ukraiņu tauta. Ukraiņu nacionālistiskās buržuazijas reakcionārā, asinainā pretestība revolūcijas gaitā tika atmāskota un nesaudzīgi salauzta, buržuaziskos nacionālistus noslaucīja no ukraiņu tautas galšā ceļa vēstures mēslainē.

Brīvajā, laimīgajā padomju tautu saimē ukraiņu tauta radījusi savu padomju valsti, izveidojusi savu nacionālo kultūru, padarot to auglīgu un paceļot līdz vienotā socialistiskā satura saulai.

naļiem kalngaliem. Brīvajos laukos, rūpniecās, skolās, uz valsts teātru skatuves, universitātēs un akadēmijās izvērsusies visā savā vareņajā spēkā no važām atbrīvotā ukraiņu tautas jaunrade un jaunatne. Tās darbs, kā to saka Ukrainas Tautas dzejnieks P. Tičina, tagad «pāraug skaistumā».

Masveida kolektivizācija, zemes industrializācija, Charkovas traktoru rūpniecība un pirmās, Lēņina vārdā nosauktās hidroelektrostacijas uzcelšana Dņepras krastos, — to visu Ukrainas darba ļaudis darīja un radīja ar visu brālīgo republiku, ar visu brīvo padomju tautu palīdzību un atbalstu, pirmām kārtām ar lielās krievu tautas palīdzību.

Tēvijas kara gados ziemeļu, rietumu, dienvidrietumu un dienvidu frontēs «vienas ģimenes apziņa», ko 1938. gadā apdziedājis savā dzejas grāmatā dzejnieks P. Tičina, izpaudās Padomju Armijas karaspēku darbībā.

A. Fadejevs atspoguļojis padomju dzīves īstenību, parādot mūsu tautu internacionālo brālību romānā «Jaunā gvardē». Oļegs Koševojs, Vapa Zemnučovs, Uļa Gromova, Zora Arutjunjans, Boriss Glovans bija krievu, ukraiņu, armēņu, moldaviešu ģimeņu bērni. Šis ģimenes kopā dzīvoja un strādāja Dņepcas baseinā. Tās personificē mūsu tautu sadraudzību.

Par to pašu runā ukraiņu Sidora Kovpaka, krievu tautas dēla komisāra Rudņeva, artilerista gruziņa Davido Bakradzes kopīgā cīņā partizāņu armijās Ukrainā vācu okupantu aizmugurē.

Karavīru-frontinieku internacionālajā sadraudzībā nobrieda arī ukraiņu kolchoznieks Choma Čačickis Oļesa Gņočara romānā «Karognesēji».

Ukraiņu tauta zina, kas bija tās uzticamais draugs, kas bija tās atbrīvotājs triju gadsimtu ritējumā, kas kļuva par tās cīņas biedru priekšējās pozīcijās visnezīlīgākajā, visbargākajā no karim. Tautas jūtas izteicis ukraiņu rakstnieks komunistis Jaroslavs Galans, kas kritiķis kaujas postenī:

«Kas no mums, kas no ukraiņu tautas nākamajam paaudzēm var aizmirst to, ka nāves briesmu brīdī blakus mums nostājās kaujā lielās Krievijas dēli, vienkārši, ļabi ļaudis, mūsu asinbrāļi un liktenā brāļi, kas var aizmirst to, ka, pateicoties viņiem, pirmām kārtām viņiem, mēs dzīvojam un dzīvosim kā tauta, kā zeme, kā valsts?»

Runājot par savu vēsturi un drosmīgi ieskatoties komunistiskajā nākotnē, ukraiņu tauta dzied republikas himnā par to, ka Ukraina «Padomju Savienībā atradusi laimi» un tajā pašā himnā ar brālības jūtām sirdi uzsver, ka «mums vienmēr kaujās par tautas likteņiem bija draugs un brālis — krievu tauta!»

Tas priekā pilnais fakts, ka visas Padomju Savienības tautas atzīmē 300. gadadienu kopš Ukrainas atkalapvienošanos ar Krieviju kā Vissavienības mēroga notikumu, kā visu tautu nacionālo svētku, rada savijpojamu un jaunus spēkus ukraiņu socialistiskajā nācijā. Ukrainas darba ļaudis padziļinās un paplašinās slavenās nacionālās tradīcijas, kas iegājušas Krievijas tautu radošo sakaru, internacionālo savstarpējo saļu, kultūras bagātību savstarpējās apmaiņas vēsturē.

Ar krievu tautas palīdzību, ar tās revolucionāro dēlu atbalstu, ar lielās krievu valodas starptniecību krievu kultūras lielo ideju gaismā Ukrainas darba ļaudis jau kopš seniem laikiem tuvinājušies un izkopuši brālīgos sakarus ar viņiem tuvo, radniecīgo baltkrievu tautu, ar varonīgo gruziņu tautu un ar visām citām Padomju zemes tautām.

Lai nēc imperialismi, iesūtot mūsu zemē spieģus, izlūkus, provokatorus un slepkavas, ka viņiem izdosies sašķēlīt padomju tautu vienoto, draudzīgo saimi. Audzinātas Lēņina-Staļina tautu draudzības ideju garā, mūsu brālīgās tautas jau kopš pašām pirmajām padomju valsts pastāvēšanas dienām lielās Komunistiskās partijas vadībā satrieca neskaitāmus ienaidniekus, kas slēpās zem dažādām maskām, atklāja to zvērisko seju un izjauc visus viņu nelietīgos nodomus.

Ukrainas darba ļaudis no visas sirds izsaka dziļu patecību mūsu Komunistiskajai partijai un Padomju valdībai, ka tās pasargājušas mūsu zemi un mūsu tautu no visām nelaimēm un likstām un nodrošinājušas tai brīvību un prieku pilnu dzīvi.

Un sacīja Bogdāns...

PAVLO TIČINA

Un Bogdāns teic Perejaslavā — klausās Rada vērgi:
— Sultāns, chans un šlachta visa — naidnieki mums zvērgi.

Tauta Ukrainā izsenis ilgās domu ievīja —
Maskava mums māsa mīla, mūsu draugs ir Krievija.

Tad nu sakāt gribu savu: vai vēl bēdām ļausimies?
Jeb ar brāļiem krieviem kopā saules ceļam ausimies?

Vienbalsīgi sauca Rada: — Mūsu zemi brīvosim
Un ar Maskavu, ar krieviem brāļu saimē dzīvosim!

Taisnīguma saule staro, draudzībā un cienībā:
Kopā mēs ar Krieviju! Mēs ar krieviem vienībā!

Trīs simts gadu aizgājuši, atskan nenorimusi
Tautas priekā dziesma, toreiz Perejaslavā dzimusi.

Lepni esam, cildinājam Dzimteni nu mūsējo,
Barga tā un stipra, diža, — tērauds nesarūsējošs.

Kur gūst spēku mūsu tautas? Kur tā avots radošais? —
Oktobris šo spēku deva, komunismā vadošais.

Visus mūs tā saule silda, miera dārzus audzina: —
— Slava, Oktobrim lai slava! — tautas laimē daudzina.

Taisnīguma saule staro, draudzībā un cienībā:
Kopā mēs ar Krieviju! Mēs ar krieviem vienībā!

Atdzejojis Meinhards Rudzītis

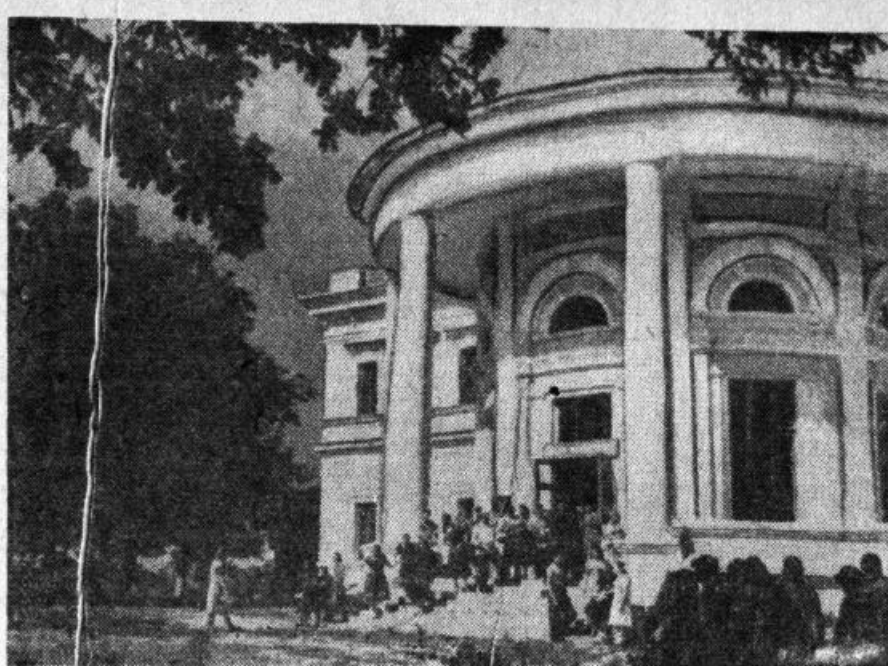

Kirova iela ir krāšņa, apstādījumiem bagāta satiksmes maģistrāle, viena no ievērojamākajām ielām Ukrainas galvaspilsētā Kijevā. Attēlā: skats uz Kirova ielu. Tālumā — Ukrainas PSR Ministru Padomes nams.

Ukrainu dailamatniecība slavena tālu aiz republikas robežām. Ukrainu keramikas izstrādājumi iepriecina skatu ar rotājumu gaumīgumu, formu un krāsu saskaņu. Attēlā: pārdevēja Marija Filipova Kijevas mākslas izstrādājumu veikālā.

Arvien turīgāka un kulturalāka kļūst ukraiņu kolchoznieku dzīve. Lauku šedzīvotāju rīcībā nodotas staltas skolu ēkas, kultūras nami, slimnīcas, bērnudārzi. Attēlā: skolas nams Bočecku ciemā, Sumu apgabalā.

Nesaraujamā draudzība

Visā Ukrainā ar sajūsmu sagaida svētkus. Sajās dienās atkal un atkal pievēršamies izcilajam dokumentam —

partijas un valdības lēmumiem par 300. gadadienu kopš Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju, kurā ir runa par milzīgo nozīmi, kāda ir divu lielo brālīgo tautu nesaraujamajai draudzībai. Šīs draudzības dižie sasniegumi, — teikts lēmumā, — spilgti un pārliecinoši atmasko buržuāziski nacionālistisko sagrozījumu pretautisko būtību Ukrainas un Krievijas atkalapvienošanās vēsturiskās nozīmes novērtējumā, uzskatāmi rāda, cik veltīgi ir visi buržuāzisko nacionālistu mēģinājumi ledragāt un izjaukt ukraiņu, krievu un citu Padomju Savienības tautu nesaraujamu savienību.

Tie bija nožēlojamie pigmeņi — ukraiņu buržuāziskie nacionālisti, nelietīgie starptautiskā imperialisma aģenti, kas pūlējās, cik vien bija viņu spēkos, traucēt uzvarām vainagoto socialistisko celtniecību Ukrainā. Tie bija viņi, dažnedažādu ārzemju izlūkošanas dienestu savervēti rūdīti spiegi, kas sludināja Ukrainas atdalīšanos no Krievijas un malu malās kļūgāja par kaut kādu «neatkarīgu Ukrainu». Tauta atmaskoja šo lenaidnieku patieso zvēra seju, tā zināja un zina, kā uzdevumā nacionālistiskie suni kauca par «neatkarīgu Ukrainu». Šis gaudas bija vajadzīgas ķelzarēm un hitleriem kā aizsargs, lai gūtu iespēju iegrist verdzībā ukraiņu tautu, tās ir vajadzīgas jaunizceptajiem pretendentiem uz pasaules kundzību — amerikāņu imperialistiem.

Bet nacionālistisko salašņu bara un to saimnieku cerības nav piepildījušas un nekad nepiepildīsies! Visas lenaidnieku intrīgas ir izšķīdušas pret padomju tautu draudzības tēraudcietoksni.

Padomju Ukrainas rakstnieki kopā ar visu tautu lielā sajūsmā un pacilātībā sagaida izcilos svētkus — 300. gadadienu kopš Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju. Padomju Ukrainas kultūra, nacionālā pēc formas un socialistiska pēc saturā, piedzīvojusi vislielāko uzplaukumu.

Par savas valsts patstāvību, par ekonomisko attīstību un kultūras augšupēju ukraiņu tauta vispirms var pateik-

ties mīļotajai Komunistiskajai partijai, padomju tautas uzvaru organizētājam un iedvesmotājam, tā var pateikties nesatricināmajai draudzībai ar lielo krievu tautu un krievu tautas diendienā sniegtajai brālīgajai palīdzībai, tā var pateikties nesatricināmajai draudzībai ar visām padomju tautām.

Tarass Ševčenko sapņoja par to, lai viņa tauta varētu mācīties. Tagad padomju vara plaši atvērusi ceļu uz zināšanām visiem strādnieku un zemnieku bērniem. Republikā ir apmēram 30 tūkstošu skolu, kurās mācās gandrīz septiņi miljoni skolēnu. Ukrainā ir Zinātnu akadēmija un simtiem zinātniski pētniecisku institutu. Lūk, cik tālu uz priekšu gājusi kultūra Padomju Ukrainā! Padomju vara atvēra augstākās mācību iestādes Rietumukrainas apgabalos, Aizkarpatos, tur, kur tādu nekad nav bijis: Užgorodā — universitatī, kurā mācās kalniešu — guculu bērni, Staņislavā — medicīnas institutu, Drogobičā — pedagoģisko institutu. Lvovā tagad ir vienpadsmit augstāko mācību iestāžu un Ukrainas PSR Zinātnu akadēmijas filiāle.

Komunistiskā partija un padomju valdība nodrošinājušas visus priekšnoteikumus Padomju Ukrainas literatūras attīstībai. Ukraiņu rakstnieku grāmatu izdošanu pirms Oktobra revolūcijas ne tuvu nevar salīdzināt ar to, ko laiž klajā tagad, padomju varas laikā. «Pieņiks, ja pateiksīm, ka padomju varas pastāvēšanas — pirmajos desmit gados (līdz 1928. g.) Ukrainā izdots tikpat daudz literatūras, cik bija iznācis 120 gadu laikā pirms Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas, t. i., visā tajā laikā posmā, kas pagājis kopš Ivana Kotljarevskā «Eneidas» iznākšanas.

Ukraiņu padomju literatūra — Vis-savienības lielās daudzraciju literatūras neatņemama sastāvdaļa — attīstījusies un attīstās, balstoties uz krievu un ukraiņu klasikas bagātīgajām tradīcijām, mums tuvās un dārgās krievu padomju literatūras labvēlīgajā ietekmē, ciešā sadraudzībā ar to, ciešā sadraudzībā ar visu brālīgo padomju tautu literatūrām,

sniedzot un saņemot savstarpēju palīdzību.

Daudzu ukraiņu padomju rakstnieku dailrade, viņu labākie darbi ietilpst visas padomju literatūras bagātību krātuvē. Padomju Ukrainas izcilo rakstnieku vārdi labi pazīstami visplašākajām lasītāju masām visā Padomju Savienībā. To skaitā ir Aleksandrs Korneičuks, Pavlo Tičina, Vanda Vasiļevska, Mikola Bažans, Andrejs Mališko, Maksims Rijskis, Natans Ribaks, Oļess Gončars, Jurijs Janovskis, Jaroslavs Galans, Andrejs Golovko, Petro Pančs, Jurijs Smoljčs, Leonids Pervomaiskis, Vadims Sobko un daudzi citi. Un ne tikvien Padomju Savienībā. Tautas demokrātijas zemēs, Ķīnā, Korejā kopā ar citu padomju rakstnieku grāmatām izdod arī ukraiņu rakstnieku grāmatas, un mūsu draugi ārzemēs atrod tajās jauno padomju cilvēku, socialistiskās Tēvijas patriotu spilgtus tēlus.

Aizvien vairāk ukraiņu klasiku un mūsdienu rakstnieku darbu izdod krievu valodā mūsu Dzimtenes galvaspilsētā Maskavā, kā arī brālīgo tautu valodās savienotajās republikās. Var nosaukt milzu skaitli: 50 miljonu eksemplāru! Tik liels ir pēdējos piecos gados daudz PSRS tautu valodās izdoto ukraiņu rakstnieku darbu kopmētiens. Vairāk nekā 20 miljoni no šīm grāmatām iznākušas krievu valodā. Tā O. Gončara grāmata «Karognesēji» piedzīvojusi 25 izdevumus, N. Ribaka «Perejaslavas Rada» — 16, V. Sobko «Miera kūla» — 16 izdevumus. Lielas gan, ka Padomju Savienībā nav neviena dramatiskā teatra, kurā nebūtu uzvestas A. Korneičuka lugas; desmitiem teatros uzved J. Galana lugas.

Ukraiņu padomju literatūras draudzība ar brālīgo republiku literatūrām ir ļoti cieša un sirsnīga. Ukraiņu rakstnieki bijuši cīņās pie Gruzijas, Armēnijas, Baltkrievijas, Moldāvijas, Latvijas un citu padomju republiku darba laudim. Ukrainā pēdējos divos gados vairākas reizes viesojās Krievijas Federācijas rakstnieki, cīņojās arī Gruzijas,

Armēnijas, Baltkrievijas, Moldāvijas, Latvijas, Azerbaidžanas, Lietuvas rakstnieki. Pārtulkotas ukraiņu valodā, Kijevā izdod daudzas brālīgo republiku klasiskās un mūsdienu literatūras grāmatas. Mūsu lasītāji saņemusi tulkojumā ukraiņu valodā arī latviešu rakstnieku grāmatas: J. Raiņa darbu izlasi, V. Lāča «Vētru», R. Blaumaņa «Spīdēnos» u. c. Ar panākumiem uzveda J. Raiņa lugu «Pūt, vējiņi» M. Zankovecas vārdā nosauktajā Lvovas teātrī. Šā teātra kolektīvs ar patēlcību atceras sirsnīgo uzņemšanu viesizbraucē laika Padomju Latvijā. Mūsu vēlēšanās ir, lai tik labi ievadītā ukraiņu tautas un latviešu tautas kultūru draudzība nostiprinātos vēl vairāk. Starp citu, Ukrainas lasītāji gaidīt gaida tikšanos ar Latvijas rakstniekiem, kuru grāmatas viņi iemīļējuši un ar interesi lasa.

Gatavošanos 300. gadadienai kopš Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju mūsu rakstnieki sākuši jau sen, gandrīz pirms diviem gadiem. Sajā laikā spīdī jau ir uzrakstīti un publicēti jauni darbi, dažas grāmatas ir tuvu nobeigumam. Var droši teikt, ka Ukrainas rakstnieki nozīmīgos tautas svētkus sagaida ar neapšaubāmiem panākumiem.

Liels notikums republikas kultūras dzīvē bija komponista K. Dankeviča opera «Bogdans Chmelņickis» (Jaunā redakcijā) ar V. Vasiļevskas un A. Korneičuka libretu. Natans Ribaks nesen publicējis romāna «Perejaslavas Rada» otro grāmatu. Semjons Skljarenko laidis klajā romānu «Karpatī» un pašlaik nodevis iespiešanai šīs grāmatas otro daļu, iznācis Vasiļa Kučera romāns «Ustins Karmeljuks». Petro Pančs laiž klajā vienā laikā Kijevā un Maskavā (tulkojumā krievu valodā) romānu «Bangola Ukraina» — par ukraiņu tautas atbrīvošanās cīņām XVII gadsimtā, Jurijs Smoljčs nesen publicējis romānu «Ausma pār jūru» — par cīņu pret interventiem 1918. gadā, Andrejs Golovko gatavo romāna «Artems Garmas» otro grāmatu. Tuvākajā laikā iznāks jaunā rakstnieka J. Muškietika

vēsturiskais stāsts, viņa pirmais darbs «Semjons Palijs» — par ukraiņu tautas dzīvi Pētera Pirmā laikā.

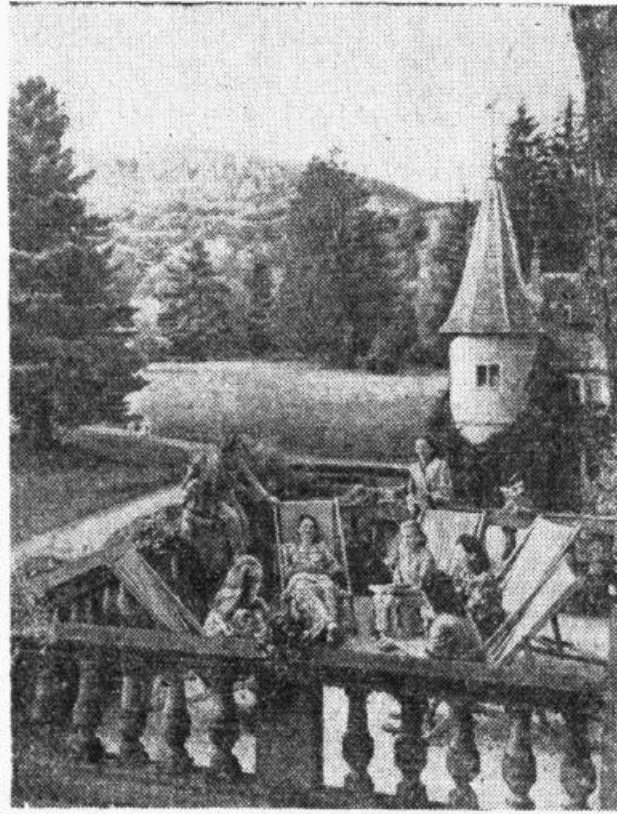
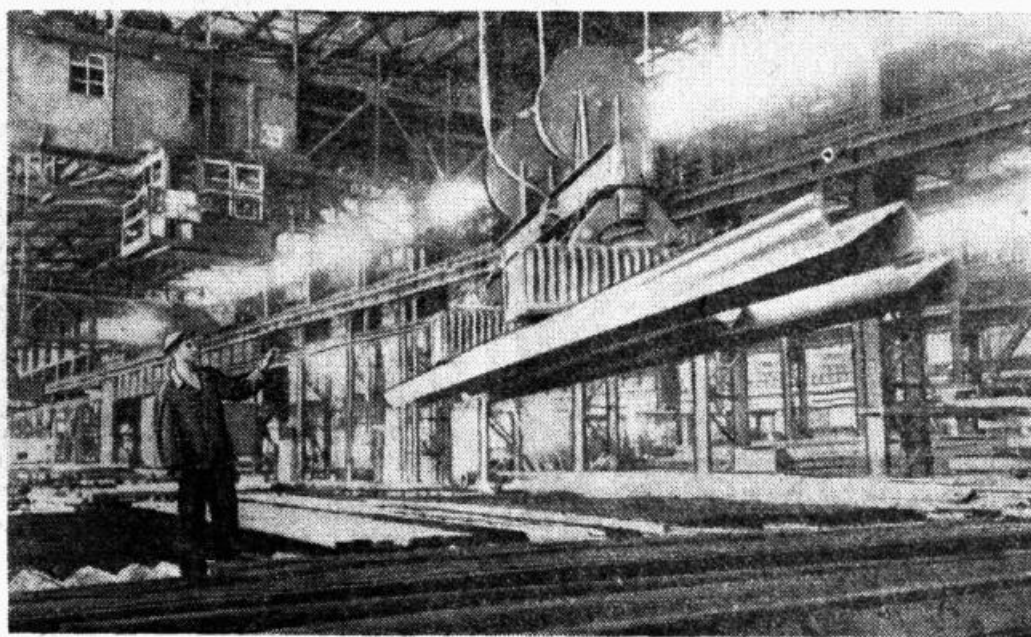
Jau uzrakstīti vai pašlaik tiek pabeigti un iznāks 1954. gadā daudzi mūsdienu tematikā veltīti darbi. Aleksandrs Korneičuks beidz jaunu lugu, Ļubomīrs Dmīterko iesniedzis teātrim lugu (dramatisku poēmu) «Sniegpulksteņi». Jurijs Zbanackis raksta romānu par MTS, Oļess Gončars strādā pie romāna «Daurija» otras grāmatas, Mikita Sumilo pabeidzis romānu par Ukrainas strādnieku šķiru. Drīzumā nodos izdevniecībai savu jauno romānu Aleksandrs Kopilenko — par lauku inteliģences šodienu; jaunu romānu par padomju sportistiem uzrakstījis Vadims Sobko. Vasilis Minko sola martā dot teātrim jaunu lugu par kolchoza jaušu šodien. Lugu uzrakstījis arī Michailo Steļmachs. Dzejnieks Leonids Pervomaiskis nodevis iespiešanai poēmu «Kraujos kras-tos» — par ukraiņu un krievu tautas draudzību, Mikolas Seremeta jaunās poēmas temats — Kachovkas laudis. Ivana Gončarenko nesen pabeigta un jau grāmatu veikalos atrodama «Donavas poēma» stāsta par padomju karavīriem, par tautu draudzību. Iznāks jauni Pavlo Tičinas, Mikolas Bažana, Andreja Mališko, Maksima Rijska, Oleksa Juščenko, Jaroslava Sportas, Ļubovas Zabaštas dzeju krājumi, Nesen laista klajā Stepana Olejņika satirisko un humoristisko dzejoļu grāmata.

Protams, šīs pārskats ne tuvu neaptver visu, ko paveikuši, veic pašlaik un vistuvākajā laikā paveiks Padomju Ukrainas rakstnieki, jo nav iespējams šā rakstīnā aptvert visas ukraiņu padomju literatūras daudzveidīgo nozaru sasniegumus. Taču skaidrs ir viens: Ukrainas un visas Padomju Savienības lasītāji saņemusi, saņem un saņems visā 1954. gadā, slavenās jubilejas gadā, daudzus jaunus ukraiņu padomju rakstnieku darbus par mūsu īstenību, par mūsu brīnīgajiem cilvēkiem — komunisma cēlājiem, par mūsu Dzimtenes vēsturisko pagātni.

A. Čižņaks,
laikraksta «Literatūra Gazeta»
galvenais redaktors

Pa kreisi — ogļu kombināta «Gorņak» montāža S. M. Kirova vārdā nosauktajā rūpnīcā Gorlovkā (Donecas baseins). Vidū — Dienvidukrainas metalurgu sagatavotie tērauda celtniecības materiāli rūpnīcā «Azovstāļ» pirms nosūtīšanas uz lielajām celtnēm. Pa labi — skats N. S. Čruščova vārdā nosauktajā sanatorijā gleznainajā Padomju Ukrainas Aizkarpātu apgabalā.

Uzņēmumi no žurnāliem «Sovetskij Sojuz» un «Ogonjok»

Ukrainu literatūra Latvijā

JANIS NIEDRE

Starp latviešu un ukraiņu tautu pastāv gandrīz tikpat ilga draudzība kā latviešiem ar lielo brālīgo krievu tautu. Par senās Kijevas Krievzemes ietekmi uz latviešu saimniecisko un politisko dzīvi liecinājis saglabājusies līdz pat mūsu dienām. No Kijevas Krievzemes laikiem latviešu valodā ienākuši daudzi vārdi, Latvijā ir pāri par simts vietu nosaukumi, kam ukraiņu valodā cilmē. Latviešu muzikā pētnieki atrod latviešu tautas melodijas ukraiņu muzikas ietekmē, tautas choreogrāfijas pētnieki saskata dažādu latviešu dejā straujo un spraigo ukraiņu deju elementus. Tas liecina, ka vēstures tecējumā starp divām ar Krievzemi vienotām tautām pastāvējuši kultūras sakari, kaut arī Ukrainai un Latvijai nav bijis tiešas robežsaskares. Sākot ar XIX gadsimta otro pusē, ukraiņu tautas brīvības aļas, tās kvēlās patriotisms, ukraiņu darba tautas kalsmīgās cīņas pret apsūdzējiem, ukraiņu literatūras demokrātiskās, dziļi tautiskās idejas dažu labu reižu ir atzīvušas latviešu inteliģenci un plašākās masas, kalpojušas viņu spēku vairošanai, cīņoties par latviešu tautas atbrīvošanu no apsūdzības.

XIX gadsimta trešajā ceturksnī jaunlatviešu literatūrā ne vienreiz vien izmantoja ukraiņu vai, kā viņi toreiz rakstīja, «gudu» jeb «mazkrievu» vēstures faktus, lai uzmundinātu latviešu tautas sabiedrisko domu cīņā pret muļniekiem, pret nacionālo un sociālo apsūdzību Baltijā. Tā dzejnieks Juris Alunāns savos publicistiskajos rakstos vairākkārt operē ar ukraiņu — Sečas kazaku — cīņu vēstures datiem. Piemēram, tos, viņš cenšas latviešu zemniekos nostiprināt apziņu, ka brīvība ir izkarojama, ka tepat Krievzemē ir tautas, kas to pratušas izkarot un aizsargāt. Tā rakstu krājumā «Sēta, daba un pasaule» (2. grāmata), kas vēl pirms «Pēterburgas Avīžēm» bija pirmais no vācu muļniekiem un mācītājiem neatkarīgais latviešu periodiskais izdevums, J. Alunāns izsaka par «gudu kazakiem», ka «... viņiem bij ļoti svabadi likumi», un pasvītro, ka tie klausījuši tikai savam atamanam, ko paši «par savu lielāko pavēlētāju izvēlēja». Sešdesmito gadu lielo zemnieku revolūciju nemieru apstākļos tādas ziņas iedarbojās uz masām aktīvi zējoši. Tās mudināja zemniekus atbrīvoties no feodālajiem kungiem. Ir zināms, ka pat liberalo «Pēterburgas Avīžu» raksti par tautas demokrātiskajām brīvībām citās zemēs tai laikā iedarbojās uz latviešu revolūcionāro zējoši. Folkloras krājējs un tulkotājs Frīdrihs Brīvzemnieks, publicēdams latviski N. Gogoļa stāstu «Tarass Buļba», latviskā tulkojuma priekšvārdā, plaši aprakstīdams Sečas kazaku brīvi un cī-

ņas, cenšas vairo latviešu patriotismu un brīves jūtas. Vēl vairāk: Fr. Brīvzemnieks šai ievadā izsaka, ka Alžakā Seča varbūt kādreiz meklējis un atradis brīvību dažs labs latviešu drosminieks.

Latviešu rakstniecībā XIX gadsimta pēdējos gadu desmitos, saasinoties cīņai starp realisma aizstāvjiem un saukāns buržuāziskās pseudotautiskā romantisma rakstniecības kultivētājiem, realisma propagandētāji, kas tulkoja krievu demokrātiskās realistiskās literatūras darbus, pievērsās arī ukraiņu demokrātiskās literatūras sacerējumu latviskošanai. Gluži tāpat kā Puškina, Gogoļa, Turgeņeva un citu krievu autoru dzejas, prozas un dramatu tulkojumi, arī ukraiņu literatūras darbi palīdzēja nostiprināt prasības pēc realistiskās «zemu ļaužu kārtu, viņu dzīves, ierašu, domu un darbošanās» (žurn. «Austrums») literatūras, kas pareizi atspoguļo dzīvi.

Tā latviešu preses izdevumos, kas aizstāvēja realismu, ar 1890. gadu sāk parādīties vairāki ukraiņu realistiskās rakstniecības tulkojumi. Pirmais no tiem ir žurnālā «Austrums» 1890. gadā ievietotais ievērojamais ukraiņu revolucionāri demokrātiskā virziena rakstnieks M. Vovčoka (1834.—1907.) stāsts «Māsa». Minētajā žurnālā tajā pašā gadā parādās vēl cita ukraiņu autora E. Gribenko stāsts. 1895. gadā laikraksta «Balss» pielikumā ir ievietots ukraiņu autora E. Dubrovina stāsts «Vakara blāzmas spīdumā». Šajā pašā gadā jaunstrāvnīku «Dienas Lapa» atver slejas ukraiņu

revolucionarajam demokratam Ivanam Franko. «Dienas Lapa» publicē viņa stāstu «Pie gaismas», kas pieskaitāms labākajiem Franko realistiskās prozas paraugiem. Pēc «Dienas Lapa» šis sacerējums tiek ievietots vēl citos latviešu preses izdevumos.

1900. gadā žurnālā «Austrums» parādās garāks T. Sevcenko dzejojums «Kate», kas kā spilgti realistisks, sava laika sabiedrības netaisnības atmaskošs sacerējums izsauc latviešu inteliģenci (tā bija «Austruma» lasītāju galvenā daļa) dzīvu domu apmaiņu. Kaut arī pagaidām trūkst attiecīgo pētījumu, var domāt, ka ukraiņu revolucionāri demokrātisko rakstnieku darbu parādīšanās latviešu valodā bija auglīga ne vien sabiedrības uzskatu veidošanā, bet arī latviešu rakstnieku uzskatu un meistartības veidošanā. Apstāks, kad plašu darba tautas masu cīņu un vispārējās sabiedriskās aktivitātes ietekmē latviešu progresīvie literāti karoja par tautas dzīves būtisko parādību atgriešanos literatūrā, ievērojamāko ukraiņu rakstnieku darbu parādīšanās latviešu valodā palīdzēja izkopt arī latviešu rakstniecības realistiskās tradīcijas.

Jo plaši ukraiņu revolucionāri demokrātisko autoru darbus tulko latviski 1905. gada revolūcijas laikā. Tad ukraiņu literatūras darbi līdz ar Rāpa un Veldenbauma dzeju, ar krievu revolucionāro rakstnieku un kritiķu re-

listu sacerējumiem, līdz ar revolucionarajām masu dziesmām valvoja latviešu darba tautas cīņas spēkus, audzināja tos cīņā pret patvaldību. Latviski tulkotie ukraiņu rakstnieku darbi palīdzēja masām labāk saredzēt čariskās iekārtas varmācīgo raksturu, palīdzēja noraut «svētuma» plīvurus apsūdzēju zvērīgajai ideoloģijai, viņu morālei. Šai laikā sevišķi izplatās I. Franko, M. Kocjubinska un T. Sevcenko darbi. Legālajos (mazāk nelegālajos) tā laikā latviešu preses un citos izdevumos bija lasāmi šādi I. Franko sacerējumi: «Dibenā», «Čuku konstitūcija», «Konfiskācija», «Laba peļņa», «Paša vaina» (divos izdevumos), «Zvēru budžeti». No T. Sevcenko darbiem 1906. gadā latviski publicēti «Barenite» un «Vēlēšanās», no M. Kocjubinska — «Abeles zieds», kā arī vēl citi ukraiņu darbi.

Pēc 1905.—1907. gada revolūcijas ukraiņu revolucionāri demokrātisko rakstnieku sacerējumu tulkošana kādu laiku vairs plašumā neiet. Un, protams, to idejiskā ietekme tagad nevar būt tik dziļa, kaut gan T. Sevcenko un I. Franko darbi allaž bijuši tuvi latviešu darba tautai, tās progresīvajai inteliģencei. Buržuāziskajā Latvijā ukraiņu literatūra atradās tādā pašā aizliegumā kā krievu rakstnieku sacerējumi. Ja vēl pirms fašistiskā apvērsuma līdz 1934. gadam varēja parādīties informācija par krievu padomju un ukraiņu rakstniecību, ja tad vēl iespēja atsevišķus šo tautu rakstnieku darbus (šai ziņā vislīdzīgākie nopelni A. Upitim; «Pasaules rakstniecības vēsturē» viņš sniedzis arī diezgan vispusīgu pārskatu par ukraiņu rakstniecību), tad pēc 1934. gada par

tām nedrīkstēja bilst ne puslīdzēs. Vienīgais avots, no kura tautas masas smēlās zināšanas par rakstniecību Padomju valstī, bija noklausītais radioārtais un raksti nelegālajos komunistiskajos izdevumos. Ierobežoto iespēju dēļ nelegālajos izdevumos tie tomēr nebija neik plaši pārstāvēti.

Latvijas darba tautai 1940. gadā, nogāzot buržuāzijas diktatūru un nodibinot padomju republiku, kļuva pieļaujami visu Padomju Savienības tautu zinātnes un mākslas sasniegumi. Jaunās Padomju Latvijas pilsoņi ar varenu degsmi traucās iepazīties ar visu, ko buržuāzija savas varas gados slēpa no tautas. Sākot ar 1940. gadu, isti notiek sistematiska latviešu sabiedrības iepazīšanās ar ukraiņu priekšrevolūcijas un padomju literatūru, kas līdz tam bija zināma vairāk vai mazāk tikai fragmentāri. Un 1940./41. gados ne vien Latvijas PSR republikāniskie izdevumi — «Cīņa», «Padomju Latvija», «Jaunais Komunars», «Brīvās Zemnieks», «Darba Sēviete», «Literatūras Avīze», «Atpūta», bet arī vietējie pilsētu un apriņķu izdevumi — «Talsneiba», «Brīvā Daugava», «Komunisti», «Zemgales Komunisti» publicē ukraiņu rakstnieku darbus, apceres par atsevišķiem autoriem. «Padomju Latvija», «Brīvā Zemnieka» un «Atpūta» parādās T. Sevcenko ciktārt aizliegto dzejoļu tulkojumi ar kopēju virsrakstu «Aizliegtā dzeja». Tiek publicēti ukraiņu padomju rakstnieku A. Korneičuka, N. Ribaka, M. Rijska, M. Bažana un citu sacerējumi. Starp ukraiņu un latviešu rakstniekiem nodibinās cieši draudzīgi sakari (1940./41. gados Rīgu apmeklēja N. Ribaks un A. Korneičuks), ukraiņu vārda mākslinieki dalās ar latviešu autoriem savā pieredzē, palīdz latviešiem izkopt socialistiskā realisma metodi prozā un dramaturģijā. Ipaši tas sakāms par dramaturģijas mākslu. Nodibinājas cieša ukraiņu un latviešu rakstnieku draudzība, kas tālāk padziļinājas Tēvijas kara gados.

Pēc kara piecgadēs latvieši lasījaļi saņem daudz ukraiņu padomju un klasiskās literatūras grāmatu, kā arī presē publicētos darbus. Līdz šim latviski izdoti jau vairāki desmiti nozīmīgu ukraiņu rakstnieku grāmatu, uz Padomju Latvijas skatuvēm uzvestas ukraiņu lugu guvušas lielu atsaucību. Viss idejiski audzināšais, savdabīgais, bet reizē padomju cilvēkiem tik tuvais, kas piemīt ukraiņu literatūrai, ir nonācis arī latviešu tautas rokās. Un latviešu padomju rakstniekiem ukraiņu literatūras labākie darbi ir noderejuši un noder kā paraugs augsti idejisku, mākslinieciski izveidotu darbu radīšanai.

Fr. Rokpelnis

Uz mūžiem kopā

Kijevas atmiņa

Sniega pārslas virmojošas
Kijevu kā greznot prot!
— Gājām mēs pa nakti spožu,
Gājām, ceļu neprasot.

Nāca pretim, mīdāzot tāt,
Pilis — tikko celtas tās,
Nāca sirmas katedrales,
Iegrimdams dūmakās.

Pēkšņi, sniega pārslu vītā
Laukumā, kas mūžus zin,
Zīgā, strauji savaldītā,
Jātnieks pacēlās uz klints.

Vēl kaut soli — posta krauja!
Bezdzībens un gaitas gals!
Krācot zirgs tam stāvus rajuas —
(Griežas sniegunis palss).

Jātnieks, tērpā izrakstītā,
Zīli strauji sāpū vriež:
— Lūk, kur ceļš! Uz ziemeļrītiem!
Turp mums gaita jāpagriež!

— Bogdāns!... — ceļa biedrs klusi
Teic, un veras viņa skats;
— Maskava ir tajā pusē,
Ceļš tai pusē — brīvs un plats.

Un mums šķita — cauri sniegam,
Laukumā kas griežas balss,
Redzam brīnumcēlnes liepās,
Dziļdam, Maskava kā šalc. —
Redzam — turp kā bites stropā
Nebeidz tautu ilgas traukt,
Jo mēs visi mūžam kopā
Draugu pulkā gribam augt. —

Dziļdam Kremli, Himnu laimei,
Dziesmu, kurai nebūs gals;
— Pulcēja mūs brāļu saimē
Dīžās Krievzemes balss!

VIENS NO CELMLAUŽIEM

V. KACENA

Nesen, gadumijas priekšvakarā, mūsu Dzimtenes labāko kolchozu priekšsēdētāji tika aicināti piedalīties PSRS Zinātņu akadēmijas rīkotajā zinātnieku-ekonomistu apspriedē Maskavā. Kolchozu priekšsēdētāji ieradās tur nevis kā goda viesi, bet kā referēja par to, kādas rezerves vēl netiek izmantotas kolchozos, izvirzīja savas prasības zinātniekiem, traktoristu un lauksaimniecības mašīnu rūpniecībai. Pēc apspriedes vēl notika pārrunas PSRS Zinātņu akadēmijas prezidijā. Lūk, 30. decembra «Pravdā» ievietotajā fotoattēlā redzam Zinātņu akadēmijas prezidentu A. Nesmejanovu un viceprezidentu K. Ostrovitjanovu vērtīgi uzklusām, ko pašlaik saka Kostromas apgabala kolchoza «Oktobra 12 gadi» priekšsēdētāja Staļina premijas laureate, Socialistiskā Darba Varone P. Maljina. Te Zinātņu akadēmijas vadībai blakus redz arī Socialistiskā Darba Varone P. Angelinu un kolchoza «Zdobutok Zovņja» priekšsēdētāju Fjodoru Dubkovecku.

Nāk prātā cita aina. Plašs kabinets, pie sienām vairāki ceļojošie Sarkanie karogi, liela kolchoza zemju karte, kur redzams, kādas kultūras tiks audzētas katrā laukā. Pie rakstāmgalda drukns, gadus piecdesmit piecus vecs vīrs ar gludi skūtu galvu, krievu valodā jaukdams klāt ukraiņu vārdus, stāsta mums, viesiem no Latvijas, kā nodibinājis šeit, tagadējā Kijevas apgabalā pašā dienvidu malā, Tainojas rajonā, straujās Gornij Tikičas krastā, pirmais šā apvidus lauksaimniecības artelis, kā nostiprinājis un nemīgti auga, izveidojamies par vispusīgi attīstītu, bagātu socialistisko lauksaimniecību tik bieži daudzdzīvotais kolchozs «Zdobutok Zovņja».

Bija agrs pavasaris. Daudz kas šai kolchozā mums likās toreiz neparasts. Ceļā no Kijevas uz Tainoju tikko bijām apraduši ar Ukrainas stepju plašumiem. Bet te, kur gadījies, kur ne, gravā ap mazu strautu pletās krāšņs mežs. Spīgtāki un kuplāki zāļojā «Zdobutok Zovņja» ziemāju lauki, it kā šeit būtu cita, daudz auglīgāka zeme nekā apkārtējos kolchozos. Uz ciematu pāri laukiem no Gornij Tikičas puses stiepās strāvas vadī. Baltās kolchoznieku mājas slēpās aiz ceriņu, akaciņu dzīvžogiem un augļu dārzēm. Bet kas tā par dziļu tranšeju, izrakta ielas malā? Kas tās par cauruļiem? Vai tiešām ūdensvads? Kā bāka augstu pār ciematu ielas galā slējas no kņģeļiem celtais ūdenstornis. Aiz tā nogāzē tālu pletās kolchoza lielais augļu dārzs, kurā, glītās rindās izkārtoti, marta saulē sildījās kāds pussmits bišu stropu. Vēl tālāk aiz dārza viedās fermu un citu saimniecības ēku garie jumti.

Nu jau kādus divdesmit gadus kolchozā «Zdobutok Zovņja» parasta parādība ir viesi gan no citiem Ukrainas apgabaliem, gan no brālīgajām republikām un tautas demokrātiskajām zemēm. Te ir ko mācīties, un draudzīgu padomu neliedz nevienam nedz kolchoza priekšsēdētājs Fjodors Dubkoveckis, nedz daudzdie specialisti, nedz brigadieru, tehnisko kultūru posminieki.

Citādi bija toreiz, kad sika grupa nabadzīgo zemnieku šeit, Gornij Tikičas krastā, pirmie toreizējā Umanas apriņķī sāka domāt par apvienošanās lauksaimniecības arteli. Nebija no kā mācī-

ties, kam valcāt padomu, bet pati dzīve izvirzīja tādu prasību. Pirmais domu par apvienošanās skali pateica Fjodors Dubkoveckis, kurš tad tikko bija sasniedzis vīra gadus. Tas bija drīz pēc tam, kad bija norimušas pilsotņu kara vētras. Demobilizētie sarkanarmieši atgriezās mājās. Dubkoveckis Tainojē atrada sev jaunu dzimteni, jo viņa dzimto pusi — Hotinas apriņķi Besarabijā — bija okupējuši rumāņi. Tur, Besarabijā, Dubkoveckis bija dzimis gadsimta beigās — deviņdesmit ceturtajā gadā, agri izbaidījis dzīves skarbumu, agri sācis darba gaitas muižā. Tikal četras ziemas mācījies lauku skolā, Dubkoveckis pasaules kara laikā tomēr iekļuva aviomotoristu skolā. Viņam ļoti patika dažādas mašīnas. Kad deviņpadsmitajā gadā Hotinas apriņķa zemnieki sadumpojās pret rumāņu iebrucējiem, sacelšanās tika nežēlīgi apspiesta. Vairāki desmiti tūkstoši Besarabijas iedzīvotāju, to skaitā arī Fjodors Dubkoveckis, devās pāri Dņestrai uz Ukrainu. Jauni cīnītāji pulki plevienojās Sarkanai Armijai. Pirmā Besarabijas pulka rindās Fjodors Dubkoveckis cīnījās pret Petļuru, Grigorjevu, baltpoļiem, Tjutjupiku, Machno un Marusjas bāndām.

Un, lūk, 1922. gadā Fjodors Dubkoveckis Tainojē, tāpat kā citi demobilizētie sarkanarmieši, sapņēja 3 ha muižas zemes. Bet kā to apstrādāt? Nebija ne sēklas, ne zirga, ne darba rīku. Dubkoveckis ievēlēja par pagasta trūcīgo zemnieku komitejas priekšsēdētāju. Viņš sāka apspriesties ar citiem jauniem zemes ieguvējiem, ka vajadzētu apvienoties arteli. Kāds no Vladimira Iljiča Lepina rakstiem vai runām, ko togad bija ievietojis laikraksts «Bednotā», palīdzēja izšķirties, ka jāapvieno-

jas un jāsāk zemi apstrādāt kopīgiem spēkiem. 1922. gada 7. novembrī trūcīgo zemnieku sapulcē nolēma dibināt pirmo lauksaimniecības arteli Tainojē un nosauca to «Vulik ta bāzola».

Arteja statutu izstrādāšanai tika ievēlēta iniciatoru grupa. Šie statuti stipri atšķīrās no tagadējiem. Pats svarīgākais tur tomēr bija pateikts, ka artelis jāveido uz socialistiskiem principiem: kopīgā zeme jāapstrādā kopīgiem spēkiem, jāpārda lauku darbs aizvien produktīvāk, pielietojot jaunus zemes apstrādāšanas papēmtus. Šos statutus kā pirmas parakstīja Fjodors Dubkoveckis. Viņu arī ievēlēja par arteja pirmo priekšsēdētāju.

Sākās sīva, neatlaidīga cīņa par jaunā pasākuma nostiprināšanu. Kulaki un viņu sakādītie zemnieki sāka negantu pretaģitāciju. Kad Dubkoveckis piemēklēja nolaimē — zibens nosita viņa sievastēvu — lenādnieki notikumu izaudzināja par dieva sodu. Tāds gals piemēklēšot visus grēcīgā pasākuma dalībniekus. Agitācijai bija savi panākumi. Tikal desmit ģimenes iestājās pirmajā artelī. Viņiem piederēja 51 ha muižas zemes, trīs pāri zirgu, trīs arkli, sešas cecēšas, divi rati.

Gan nelabvēlī sludināja, ka arteja laukos izaugšot vienīgi nezāles, taču rudenī raža izrādījās ne sliktāka kā kullaku tūrumos. Vajadzēja lemt, kā sadalīt pirmos kopīgos ienākumus, pirmo ražu. Dubkoveckis kā arteja priekšsēdētājs ieteica ceturto daļu ražas atstāt artelim inventāra iegādei, bet pārējo sadalīt tiem biedriem, kuri tiešām bija strādājuši. Pāris arteja biedru tam nepiekrita un pieprasīja, lai sadala visu ražu uz galviņām. Kad tomēr uzvarēja Dubkovecka priekšlikums, no arteja izstājās neapmierinātie. Kopējā stalli palika

tikal trīs zirgi un viena gov. Taču partijas rajona komiteja — toreiz bija jau nodibināts Tainojas rajons — visiem spēkiem atbalstīja jauno pasākumu. Arteli iestājās kādi divdesmit komjaunieši. Tie pirmajos gados tad arī bija Dubkoveckim pats lielākais atbalsts.

Ar katru dienu krājās darba pieredze. Jau otrajā darba gadā iekārtoja zināmu uzskaiti par to, cik kurš arteja biedrs strādājis kopējos laukos. Izauga laba raža. Artelis nopirka trīs pārus zirgu, inventāru. Kulaki savukārt kļuva aizvien negantāki. Reiz tie mēģināja pat nodedzināt kļēti un šķūni, kur glabājās visa arteja bagātība, aizdedzināja arī māju, kurā dzīvoja Dubkoveckis un viņa tuvākais palīgs bijušais grafa Šuvalova muižas kalps Konfederats. Taču, neraugoties uz visu lenādnieku pretdarbību, artelis nostiprinājās un paplašinājās. Jo jaunās dzīves celmauzī patiešām bija radījuši darbīgu un draudzīgu kolektīvu. «Vulik ta bāzola» saimē atgriezās arī tie, kas bija izstājušies pirmajā rudenī, pietiecas jauni biedri.

Kad 1925. gadā padomju saimniecības parādījās pirmie traktori, arī arteja biedri nolēma: jālegādājas savs traktors. Tas bija īsts triumfa brauciens, kad 1926. gada 13. aprīlī Fjodors Dubkoveckis pats vadīja jauno traktoru no stacijas cauri visam Tainojas rajona centram uz arteli. Tai pavasarī Dubkoveckis pats izpildīja arī traktorista pienākumus, pirmo reizi apara arteja laukus ar traktoru, pats apmācīja pirmos traktoristus. Pirmo reizi tai pavasarī arī agronomus palīdzēja artelim sastādīt darba plānus. Tad sāka izstrādāt arī pirmās normas un laukus kopa tā, kā mācīja agronomi. Strauji cēlās

(Turpinājums 5. lappusē)

UKRAINU TEATRS

GNATS JURA,
PSRS Tautas mākslinieks,
Stalina premijas laureāts

Raženi attīstās pēc satura socialistiskā, formā nacionālā ukraiņu teātra māksla. Pašlaik republikā darbojas 74 teātri, tai skaitā 5 operas teātri. Vairāki teātru kolektīvi pazīstami tālu aiz Ukrainas robežām, iemantojuši skatītāju atzinību arī Maskavā, Leningradā, Sverdlovskā, Gruzijā, Baltkrievijā, Latvijā, Lietuvā, Uzbekijā, Kazachijā un Kareļu-Somu republikā.

Daudzi inscenējumi mūsu teātros sasnēguši augstu idejiski māksliniecisko līmeni. Ukraiņu padomju teātra mākslu raksturo tautiskums, idejiskums un formas melstība. Mūsu teātra mākslas augsto līmeni apliecina tas, ka daudzi mākslinieki izpelnījušies valdības apbalvojumus. Ukraiņu teātros strādā 58 Stalina premijas laureāti, 18 PSRS Tautas mākslinieki, 61 Ukrainas PSR Tautas mākslinieki, 303 UPSR Nopelniem bagātie mākslinieki un 55 UPSR Nopelniem bagātie mākslas darbinieki.

Jaunu kvalificētu kadru pieplūdumu nodrošina 9 konservatorijas, teātra un mākslas institūti, 25 teātra un mākslas skolas.

Par savas kultūras, tai skaitā arī teātra mākslas krāšņo uzplaukumu ukraiņu tauta pateicīga gudrajam Komunistiskajai partijai, visām brālīgajām padomju tautām un pirmām kārtām lielajai krievu tautai, ar kuru jau 300 gadu ukraiņu tauta sasaistījusi savu likteni, savas cerības un centienus. Ar sevišķu prieku to atceramies tagad, kad ukraiņu tauta dziļā sajūsmā gatavojas lielajiem svētkiem — 300. gadadienai kopš divu brāļu tautu — krievu un ukraiņu — atkalapvienošanās.

Man, kā I. Franko vārdā nosauktā teātra darbiniekam, gribētos pakavēties pie šā teātra darbības; pirmkārt, tādēļ ka tas ir viens no vecākajiem ukraiņu teātriem un, otrkārt, tādēļ, ka, būdams viens no vadošajiem Padomju zemes teātriem, tas savā darbā sevišķi dziļi iepazīstinājis krievu tautas kultūras un mākslas auglīgo ietekmi. Par I. Franko teātri gribu pastāstīt arī tādēļ, ka tā tapšanas un veidošanās vēsture ir līdzīga citu Ukrainas teātru attīstības gaitai.

Ivana Franko teātris nodibinājās 1920. gadā, pilsōņu kara dienās, kad jaunā Ukrainas Padomju Socialistiskā Republika, lielās krievu tautas un citu brālīgo padomju tautu atbalstīta, izcīnīja savu valstisko neatkarību.

Jau pirmajos savas pastāvēšanas gados teātris iemantoja simpatijas strādnieku, zemnieku un darba intelligences masās. Teātris auga, attīstījās un izkopdams ukraiņu nacionālās dramaturģijas un teātra mākslas labākās tradīcijas, apgūdamas Tarasa Ševčenko, Ivana Franko, Lesjas Ukrainas, M. Staricka, M. Kropivņicka, I. Tobileviča, M. Zankoveckas daiļrades mantojumu, dziļi uzsūkdams sevi

krievu teātra mākslas radošos principus. Palaikam nācās cīnīties pret dažādām pretautiskām «teorijām», pārvarēt aplamas, attīstību bremzējošas tendences. Mūsu teātra idejisko pozīciju — tautiskuma, demokrātisma, realisma — pamatā likta patiesa, dedzīga vēlēšanās kalpot ar savu mākslu tautai, dziļā ticība tautas neizmējamajiem radošajiem spēkiem, uzticība socialistiskā realisma principiem.

Jau no 1920. gada teātra trupā ir tādi izcilie ukraiņu vecākie paaudzes skatuves mākslas darbinieki kā A. Bučma, M. Krušeņickis, A. Vatuja, A. Jurskis, O. Rubčakivna, gleznotājs M. Draks un citi. Tālāk augšanas procesā kolektīva iekļāvās tādi ukraiņu skatuves mākslas meistari kā N. Uživja, J. Sumskis, T. Jura, F. Barvinska, P. Natko, D. Milutenko, S. Ponomarenko, J. Osmjaloška, V. Dobrovojskis un vairāki citi, kas šodien ir ukraiņu padomju teātra zieds un lepnums.

Pirmajos pastāvēšanas gados, kad pilnvērtīgu padomju lugu vēl bija maz, teātris pievērsās galvenokārt klasiķiem, allaž meklēdams tautiskuma, demokrātisma, revolucionāra idejiskuma piesātinātās tēmas un tēlus, darbus, kuros skan cilvēka personības protests pret varmācību un netaisnību. Šaj laikā uzvedām Ševčenko, Tobileviča, Franko, Ukrainas, Kocjubinska, Gogoļa, Gorkija, Sofokla, Bomasē, Lope de Vegas un citu klasiķu darbus. Pa jaunam izlasīt šīs lugas, dziļi atklāt to tēlus un idejas, pastiprināt to sociālo skanējumu bija sarežģīts un ļoti atbildīgs uzdevums. Neatlaidīgā darbā gūti rezultāti, kas palīdzējuši ukraiņu padomju teātrim atrast pareizus ceļus klasiķu mantojuma radošai pārvērtēšanai un kardinājus drošu pamatu daudzu tēlcamu klasiķu inscenējumu radīšanai gan mūsu, gan citos ukraiņu teātros.

Divdesmito gadu vidū uz Franko teātra skatuves parādījās arī dažas padomju lugas — Furmanova «Dumplis», Ivanova «Bruņvīciens 14-69» un citas, kas atspoguļoja Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas un pilsōņu kara cīņu heroiku.

Trīsdesmitajos gados padomju luga ienēma Franko teātri arvien svarīgākā vietā. Teātris cieši sadarbojās ar tādiem dramaturgiem kā A. Kornelčuks, I. Kočerga, L. Dmīterko, V. Sobko, J. Janovskis, A. Sijans, J. Bašs, A. Ilčenko, A. Fadejevs, K. Simonovs, P. Pavlenko, N. Virta, A. Bezimeniskis, V. Katajevs, A. Surovs, A. Krons un citi.

Sevišķi auglīga bijusi teātra sadarbība ar ukraiņu izcilo dramaturgu

A. Kornelčuku. Pie mums izrādītas visas A. Kornelčuka lugas, un vienmēr šīs izrādes kļuvušas par nozīmīgu notikumu ukraiņu teātra mākslas dzīvē.

1940. gadā Padomju valdība, augstu novērtējuma Franko teātra nopelnus ukraiņu padomju kultūras attīstībā, piešķīra tam Leninga ordeni un akadēmiskā teātra nosaukumu.

Pēckāra gados vadošā vieta teātri ir padomju īstenības varoņu tēliem, aktuālām problēmām, ko izvirza socialistiskā celtniecība un pakāpeniskā pāreja uz komunismu. Pēdējā laikā Franko teātri izrādītas labākās lugas, ko devis krievu un ukraiņu padomju literatūra.

Ar lielu gandarījumu mūsu teātris 1950. gadā viesojās Polijas Tautas Demokrātikajā Republikā. Izrādes Varšavā, Krakovā, Lodzā, Vroclavā, Poznaņā sekmēja padomju un poļu tautu draudzības nostiprināšanu un, mēs ceram, arī socialistiskā realisma principu iesakpošanu poļu skatuves mākslā.

Likums, ārkārtīgi nozīmīgs notikums Franko teātrim bija ukraiņu teātra dekadē Maskavā 1951. gadā. Tā deva jaunu stimulu vēl ciešāku draudzības saīšu nodibināšanai starp krievu un ukraiņu tautām. Dekadē vienlaicīgi bija ukraiņu skatuves mākslas skate un stingra, augsti kvalificēta skola, kas norādīja mums ceļus mākslas līmeņa tālākam celšanam. Satikdamies ar krievu biedriem, uzklāsimam viņu norādījumus, mēs atklājām virkni nopietnu trūkumu savā darbā. Ne visai apmierinošs Franko teātri un arī citos ukraiņu teātros bija, piemēram, stāvoklis ar jauno mākslinieku audzināšanu un viedās paaudzes aktieru izvirzīšanu vadošiem uzdevumiem. Turpmāk šiem jautājumiem tika pievērsta lielāka vērība. Tādēļ neizpalika arī iepriecinoši panākumi. Mūsu izcilāko meistarau augstā mākslinieciskā kultūra tagad enerģiski tiek likta lietā, lai audzinātu talantīgo jaunatni, lai jauno mākslinieku iesauktu šīs svarīgākās uzdevumu veikšanā sekmētu pilnvērtīgu inscenējumu radīšanu.

Krievu un ukraiņu tautu atkalapvienošanās svētkiem ukraiņu teātri gatavojas ar tādu pašu prieku un sajūsmu kā visa mūsu tauta. Visi kolektīvi gatavo jaunus inscenējumus. Repertuārā ir virkne jaunu lugu, kas veltītas tieši lielajai jubilejai. Tas stāsta par ukraiņu tautas centieniem dažādos vēstures posmos pēc vienības ar krievu tautu.

Lai plaukst un kļūst arvien stiprāka tautu brālība vienotajā padomju saimē!

Lai padomju daudzraciju socialistiskā māksla arvien spīgtāk un gaišāk apstaro mūsu laikmeta cilvēka skaistumu, viņa cildeno ceļu uz komunismu!

TARASA ŠEVČENKO
dižais pieminēklis

Tarasa Ševčenko muzejs Kijevā ir ukraiņu padomju kultūras lepnums, dižens pieminēklis ģenialajam dzejniekam, revolucionāram un demokratam, virišķīgajam cīnītājam pret sociālo un nacionālo apspiestību, talantīgajam māksliniekam un izcilajam sava laika domātājam.

Divdesmit divās zālēs novietoti apmēram 4000 eksponāti. Tur apmeklētājs redz pirmos retos izdevumus: grāmatas «Kobzars» (1840. g.), «Haidamaki» (1841. g.), poēmu «Bēru mīlestas» (1844. g.), grebumu albumu «Gleznaļnā Ukraina» (1844. g.) u. c. Muzejā glabājas apmēram 800 Tarasa Ševčenko oriģinālgleznu, ģimeņu, zīmējumu, asējumu, dzejnieka personīgās lietas, viņa autogrufru reprodukcijas. Tur ir daudz citu mākslas darbu, kurus radījuši ievērojami pirmsrevolūcijas laika un padomju gleznotāji, tēlnieki, dzejnieki un komponisti, veidojot tos Tarasa Ševčenko dzīvei un darbībai.

Visai muzeja ekspozīcijai kā sarkans pavediens vijas cauri ideja par Tarasa Ševčenko vienotību ar tā laika Krievijas progresīvajiem cilvēkiem. Šis saītes ir krievu un ukraiņu tautas brālīgās vienības spilgtā izpausme.

Daudzi muzeja materiāli liecina, ka krievu progresīvās kultūras, krievu tautas diženo dēlu, revolucionāro demokratu Černiševska, Dobrožubova, Beļinska labvēlīgajā ietekmē izveidojies Ševčenko pasaules uzskats, kā viņš kļuvis par šo izcilo vīru domu biedru un uzticamu līdzgaitnieku cīņā pret carismu un dzimtbūšanu.

Krievu tautas progresīvie darbinieki augstu vērtēja ukraiņu dzejnieku kā tautas domu un cerību, darbaļaužu masu cīņas un atbrīvošanās centienu paudēju.

A. Dobrožubovs rakstīja par T. Ševčenko: «Viņš ir dižs ar to, ka visā pilnībā ir tautas rakstnieks». M. Gorkijs teica, ka Ševčenko legājis pasaulē kultūras vēsturē «kā pirmais un īstenais tautas dzejnieks».

Trīspadsmit lielās zālēs parādīta T. Ševčenko dzīve un daudzpusīgā darbība nesaraunamā sakarībā ar tā laika sabiedrisko dzīvi un cīņu. Tur apmeklētājs redz arī lielā krievu mākslinieka K. Brilova darināto slaveno V. Zukovska portretu. Šo portretu 1838. gadā izlozēja loterijā un par iegūto naudu izpirka Tarasu Ševčenko no dzimtbūšanas jūga.

Uzmanību saista izcilā gleznotāja I. Repina darbi — T. Ševčenko ģimēne, kā arī ilustrācijas viņa poēmai «Kaukazs». Ukrainas PSR Tautas mākslinieks I. Ižakevičs visu mūžu pievērsies tematikai, kas saistīta ar Tarasa Ševčenko dzīvi un darbību. Viņa labākie darbi atrodas muzeja ekspozīcijā.

Vienā no muzeja nodaļām parādīts, kāda nozīme ir Tarasam Ševčenko kā jaunās ukraiņu literatūras pamatlicējam, un raksturota viņa ietekme uz tās tālāko attīstību.

Cara valdība noliedza godināt dzejnieku, noliedza iespēst viņa revolucionāros darbus. T. Ševčenko kapu bieži jo bieži ielenca žandarmi un nelaida darbaļaudis pat tā tuvumā.

Dižā Komunistiskā partijā jau pārgrieš gados savā presē pastāstīja tautai par šo cilvēku, atsedza viņa patiesu revolucionāro saturu. Laikraksts «Pravda» rakstīja, ka Tarass Ševčenko, šis vispusīgais, varens talants, kuram daudzus gadus bija liegta iespēja izpausties, tomēr nezaudēja ticību dzīvei un alkā darboties.

1918. gada jūlijā V. I. Lēņins parakstīja Padomju valdības dekretu par pieminēkļu celšanu Maskavā un citās pilsētās pagātnes izcilie darbinieki. Viņu vidū bija arī T. Ševčenko vārds. Pirmo pieminēkli Tarasam Ševčenko uzcelā Leningradā.

Muzeja nodaļa «T. Ševčenko piemiņas godināšana pēc Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas» ir viena no plašākajām. Šeit līdzās dokumentiem, gleznām, tautas mākslas daiļrades paraugiem redzami arī simtiem T. Ševčenko darbu izdevumi, kas laisti klajā padomju varas gados.

Muzeja darbinieki veic plašu pētniecisku darbību. Uzrakstīti zinātniski darbi par dzejnieka dzīvi un daiļradi. Muzeja darbinieku kolektīvs gatavo izdošanai lielā dzejnieka atstāto daiļrades mantojumu — T. Ševčenko darbu akadēmiskā izdevuma VII, VIII, IX un X sējumu. Jau iznācis rakstu krājums «Ševčenko kritiķi». Sagatavots izdošanai krājums «Ševčenko savu laika biedru atmiņās».

Kopā ar Ukrainas PSR Zinātņu akadēmijas Valodniecības institutu muzeja zinātnieki darbinieki strādā, sastādot T. Ševčenko valodas vārdnīcu.

Ukrainas PSR Zinātņu akadēmijas T. Ševčenko muzejs ieguvis plašu popularitāti mūsu zemes darbaļaužu vidū. Muzeju apciemojušas arī daudzas delegācijas no tautas demokrātijas valstīm — Ķīnas, Korejas, Polijas, Čehoslovākijas, Ungārijas, Bulgārijas, Rumānijas, Vācijas Demokrātiskās Republikas, Albānijas un citām zemēm.

T. Ševčenko muzejs ir dižs dzejnieka nemirstīgās daiļrades varens, iedarbīgs propagandas centrs.

J. Doroženko,
filoloģijas zinātņu kandidāts,
Ukrainas PSR
Zinātņu akadēmijas
T. Ševčenko muzeja direktors

(Turpinājums no 4. lappuses)

lauku ražība, no gada gadā pieaugu lenākumi.

Arteļa laudis sāka domāt par celtniecību, par to, kā iekārtoties, lai varētu dzīvot cilvēciski apstākļos. Daudz debātēja, vai celt lielu māju, vai katrai ģimenei savu. Vairums bija par to, ka jāiekārtojas tā kā pilsētā. Nolēma celt lielu māju. Tajā bija paredzēti iekārtoti 46 istabas, kopīgu ēdnīcu, virtuvi, maizes ceptuvi. Dubkoveckis pats projektēja šo arteļa pirmo lielāko celtni — divstāvu māju, kas redzama vēl tagad blakus vēlāk uzceltai pārvaldes un klubu ēkai.

Arteļa saimniecību no paša sākuma attīstīja vispusīgi. Katru gadu nāca klāt kas jauns. Tika izveidota lilelōpu un cūku ferma, leriķoja zivju dīķis, bišu dravu, dzirnavas. 1929. gadā arteļis pārgāja uz komūnas statūtiem. Tai pašā laikā arteļa biedri pārgāja dzīvot savā jaunajā divstāvu mājā. Komunā nolēma saukt citā vārdā — «Zdobutok Zovņja». Pārejai uz komunā arteļis gatavojās nopietni. Pat pavāre, maiznieks, bērnu dārza skolotāja tika sūtīti kursus. Komunāri ēdnīcā varēja izvēlēties ēdienu pēc patikas, maizi izsniedza uz taloniem — arī pēc izvēles, rupjo vai balto. Drēbes un apavus katrs legādājās pēc savas gaumes, bet bērnu apģērba un ēdināja uz komunas rēķina. Komunāri dzīvoja tiešām pārtikušu dzīvi.

Gados, kad Padomju Savienībā kolektivizācija vērsās plašumā, komunā apmeklēja neskaitāmas ekskursijas — nereti pat divas trīs dienas. Šurp brauca zemnieku delegācijas no visām malām, lai savām acīm redzētu, kā tad īsti dzīvo laudis šai divīnajā saimniecībā, kura toreiz tika daudzīnāta par vienu no socialisma bākām Ukrainā.

Gadījās arī visādi kuriozi. Ko tikai ienaidnieki toreiz visu nemēlisa par komunām! Arī «Zdobutok Zovņja» ekskursanti nereti interesējās, kur tad ir tās komunāru kopīgās guļamistabas un kopīgās segas, Pārlecinājušies, ka komunāri tiešām dzīvo kulturalu un pārtikušu dzīvi, ka kopu darbam ir milzīgas priekšrocības, laudis kļuva par kolektivizācijas kvēliem piekritējiem.

Aizvien vairāk un vairāk traktoru, jaunu mašīnu saņēma lauki. Trīsdesmitajā gadā jau vienā pašā Talnojes rajonā laukos strādāja trīsdesmit traktori. Tas, ko Fjodors Dubkoveckis un neliels viņa domu biedru pulciņš iesāka pirms astoņiem gadiem, tas, ko viņi šīs gados bija paveikuši, nu radīja ceļu uz jauno dzīvi laukos simtiem un tūkstošiem Ukrainas trūcīgo un vidējo zemnieku.

Partija Fjodoru Dubkovecki sūtīja uz Kijevu mācīties augstākajā kolchozu skolā. Tas, kas aizgūtēm bija tverts pašmācības ceļš, nu tika sistematizēts, papildināts. Bet kad pēc pāris gadiem Dubkoveckis atkal atgriezās Talnoję, komunā stāvoklis bija mainījies uz sliktu pusi. Zemes platība bija kļuvusi trīs reizes lielāka un arī komunas locekļu skaits bija trīskāršojies. «Zdobutok Zovņja» saimē bija ienākuši dažādi cilvēki. To vidū tādi, kas vēl nebija pietiekami apzinīgi, lai dzīvotu komunā. Komunā tik plašās robežās trūka vēl pietiekamas materiālās bāzes, bija jāpāriet atkal uz arteļa statūtiem.

Artelim paplašinoties, lielajā mājā kļuva sauri. Atkal bija jādomā par celtniecību. Šoreiz tika nolemts celt ģimeņu mājiņas, lai pie katras varētu ie-

riktot dārziņu. Dubkoveckis pats projektēja arī pirmo «Zdobutok Zovņja» celti: plata apgalsmota iela, ģimtas mājas ar visām ērtībām, ūdensvads, elektrība. Dažus gadus pirms Tēvijas kara sāka būvēt jauno celti.

Kadā lauksaimniecības pirmirndnieku sanāksmē Kijevā Fjodors Dubkoveckis, stāstīdams par kolchoza «Zdobutok Zovņja» pieredzi, runāja arī par celti un izbūvi. Šai sanāksmē piedalījās arī Nikita Sergejevičs Čruščovs. Viņš vērgi uzklaušja Dubkovecka runu un vēlāk vēl sīki iztaujāja. Uz biedra N. S. Čruščova iniciatīvu 1940. gadā Kijevā tika radīta speciāla organizācija, kam vajadzēja nodarboties ar kolchozu celti un projektēšanu, un Fjodors Dubkoveckis bija tās loceklis.

Bet iesāktā lielo darbu celti izbūvē un kolchoza saimniecības tālākā izveidošanā pārtrauca Lielās Tēvijas karš. Uz laiku «Zdobutok Zovņja» kļuva par atvaļināta vācu armijas majora Dītricha muižu. Tālu pie Volgas šaj laikā Dubkoveckis vadīja kādu citu kolchozu Saratovas apgabalā. Viņa dēli cīnījās frontē un nepārnāca. Dubkoveckis pats atgriezās Talnoję 1944. gada pavasarī, tiklīdz lebrucēji bija padzīti. Kolchozs «Zdobutok Zovņja» bija jāceļ no drupām un posta jaunai dzīvei. Maz kas bija palicis pāri no tā, ko arteļis bija uzcelis deviņpadsmit gados. Kara postījumiem vēl pievienojās 1946. gada nestās bēdas, kad visu vasaru ne reizi nenolija lietūs. Bet pat šaj ilgi nepieredzētajā sausumā «Zdobutok Zovņja» saime prata iegūt divtūk lielu ražu kā vidēji rajonā. Kolchozs neatlaidās arī no citiem darbiem. Bija izstrādāts pirmais pēckāra piegādu plāns, kurā kā viens no lielākajiem pasākumiem bija paredzēts būvēt kolchoza hidroelektrostaciju uz Gornij Tiki-

čas. Par to jau sen, kopš arteļa pirmajam pastāvēšanas dienām, bija sapņojis Fjodors Dubkoveckis.

Ar izcilie notikumiem Fjodora Dubkovecka dzīvē nāca 1947. gads, kas bija «Zdobutok Zovņja» divdesmit piektais pastāvēšanas gads. Fjodors Dubkoveckis bija to kolchozu priekšsēdētāju skaitā, kuri tika aicināti uz Maskavu piedalīties partijas CK februāra Plenuma darbā. Pirms Plenuma viņus pieņēma biedrs G. M. Malenkovs, iepazīstināja ar lēmuma projektu, aicināja izteikt savas domas, ierosinājumus, papildinājumus...

Ši pirms kolchoza 25 gadu jubilejas atklāja jauno hidroelektrostaciju: Gornij Tikiča bija savaldīta, sāka kalpot kolchozam. Arteļa ienākumi tagad jau sasniedza 1.229.000 rubļu. «Zdobutok Zovņja» tad vēl bija neliels kolchozs ar 650 ha zemes.

Uz Padomju Ukrainas 30. gadadienu ar Lēņina ordeni apbalvoja septiņus kolchozu kustības celmlaužus Ukrainā. To skaitā bija arī Fjodors Dubkoveckis. Togad viņš viesojās ar padomju delegāciju Čehoslovākijā lauksaimniecības izstādē. Viņus Pragā pieņēma Klements Gotvalds...

Jau pirmajā gadā jaunā hidroelektrostacija deva ne vien gaismu kolchoznieku mītnēm un kolchoza saimniecības ēkām, bet darbināja arī 22 elektromotorus. 1952. gadā tādu elektromotoru jau bija vairāk nekā 50. 1952. gada ienākumi sasniedza 2.206.466 rubļus. Pēckāra gados nedalāmais fonds bija palielinājies 17,5 reizes. Kolchozs tagad ir krietni lielāks, tam pievienojušies vairāki ekonomiski vāji kolchozi. 1951. gadā «Zdobutok Zovņja» no katra hektāra ienēma 1202 rubļus, bet 1952. gadā

jau 2039 rubļus. «Ir pienācis laiks novērtēt kolchoza darbu ne tikai pēc kopējo ienākumu sumas, — rakstīja b. Dubkoveckis «Pravda» pērnā gada 17. augusta numurā, — bet arī, kas ir pats svarīgākais, pēc ienākumiem, kas tiek iegūti no katra hektāra aramzemes... Kolchozam «Zdobutok Zovņja» šās piegādes beigās no katra hektāra jāņem 3500 rubļu. Tāds ir viens no galvenajiem uzdevumiem, par kuru šodien cīnās Fjodora Dubkovecka vadībā viens no vecākajiem Ukrainas kolchoziem.

Daudz jaunu dzīvojamo ēku kolchozniekiem un daudz jaunu saimniecības ēku uzcelts pēckāra gados «Zdobutok Zovņja» celtatā. Kolchozam ir klubs ar savu stacionāro kino, bibliotēka ar vairāk nekā 3000 sējumiem politiskās, speciālās un daiļliteratūras, ir spēkstacija ar 323 kilovatu jaudu, pilnīgi mechanizētas fermas, 6 automašīnas. Aizritējušajā gadā vien vairāk nekā 80.000 rubļu tika izlietoti celtniecībā.

Jau trīsdesmit otrs gads rit kopš tās dienas, kad Besarabijas trūcīgā zemnieka dēls Fjodors Dubkoveckis kļuva par Umanas apriņķa pirmā lauksaimniecības arteļa priekšsēdētāju. Ilgajos darba gados pielocīts bagāts pieredzes pūrs. Fjodora Dubkovecka balstī tādēļ tagad vērgi uzklauša ne vien Kijevā, bet arī Maskavā. Fjodors Dubkoveckis ir PSRS Augstākās Padomes deputāts. Kā līdzīgi starp līdzīgiem viņu uzklauša zinātnieki, kad apspriežami svarīgi mūsu Dzimtenes socialistisko lauku ekonomikas jautājumus. Ražens ir Fjodora Dubkovecka — drosmīgā kolchozu dzīves celmlauža darba mūžs. Pa dižām uzvarām bagātu uzplaukuma ceļu brālīgo padomju tautu saimē gājusi visa ukraiņu tauta.

Cēlo tradīciju turpinātāji

Vakar beidz darbu Latvijas Leņina Komunistiskās Jaunatnes Savienības X kongress.

Slavens un varonīgām tradīcijām bagāts ir komjaunatnes cīņu ceļš. No skaitliski nelielām grupām pilsoņu kara gados Leņina komjaunatne izauģusi par miljonu organizāciju, kuras biedri ikvienā fabrikā un uzņēmumā, ikvienā kolchozā un mācību iestādē saliedē jaunatnes spēkus cīņai par tiem mērķiem, ko sprauz dīdēnā Komunistiskā partija.

Plecu pie pleca ar brālīgo republiku jauniešiem šai cīņai turpinās atrodas Latvijas Leņina Komunistiskās Jaunatnes Savienība.

LLKJS X kongress sanācis pavisam citādos vēsturiskos apstākļos nekā Latvijas komjaunatnes I kongress, no kura mūs šķir 35 gadi. Tomēr daudz kas ir kopīgs toreizējai un tagadējai komjauniešu paaudzei.

Vienmēr uz priekšu, vienmēr uz ugunslielju, vēlti visus savus spēkus to uzdevumu izpildei, kurus izvirza Partija — tāds bijis visu iepriekšējo komjauniešu paaudžu augstākais likums, tāds tas ir arī šodien, lai gan komjaunatnes organizācijas darbs norit pavisam citādos apstākļos.

Pirms dažiem gadiem valdība pieņēma lēmumu par jaunās kūdras fabrikas būvi Strenču purvā. Taču fabrikas celtniecību stipri kavēja darba spēka trūkums. Strādnieki ne labprāt gribēja doties jaunajā vietā. Talkā nāca republikas komjaunatnes organizācija. Tā nosūtīja uz celtniecību lielu komjauniešu pulku. Šodien kādreizējā purvā paceļas skaists strādnieku cīnietis, un jau pavasarī fabrika dos pirmo produkciju.

Tādu piemēru ir daudz. Tūkstošiem komjauniešu, sekojot Partijas aicinājumam, brīvprātīgi dodas uz laukiem, lai apzinādamies, ka īpaši pirmajā posmā tur būs jāpārvar daudz grūtību.

Taču ne tikai tie komjaunieši, kas maina savu dzīvi un darba vietu, parāda izturību un augstu pienākuma apziņu. Ne mazums neatlaidības un pacietības bija vajadzīgs kongresa delegātiem «Rīgas manufaktūras» vērpējai Jāņinai Jokstei, kamēr viņa iemācījās apkalpot vairākas stellas un ieguva Latvijas PSR labākās vērpējas nosaukumu. Ne mazums grūtu brīžu jāpārvar «Zasulauka manufaktūras» 123 jaunajām strādniecēm, kas atdod visu savu brīvo laiku mācībām strādnieku jaunatnes skolā. Viņi — gan jaunais racionalizators, kas daudzas stundas nosēž pie rašējumiem, gan kolchoznieks, kas rudens dubļos un ziemas salā pēc darba mēro vairāku kilometru lielo attālumu līdz vakarskolai, gan komjauniešu aktīvists, kas ziedo savu brīvo laiku sabiedriskā pienākumu veikšanai, — visi viņi ir slaveno komjaunatnes tradīciju turpinātāji. Bieži vien šo komjauniešu rīcība no pirmā skatiena šķiet ikdienišķa, parasta, taču tā ir rada iepriekšējo komjauniešu paaudžu rīcībai, jo kalpo tam pašam mērķim un prasa lielu morālisku spēku, rakstura stingrību un pieņēmuma apziņu.

Skaidrā mērķa apziņa, dziļā uzticība Komunistiskās partijas idejām ir visu paaudžu komjauniešu-cīnītāju spēka

avots. Idejiski norādīt organizācijas biedrus, palīdzēt viņiem apgūt marksismu-leņinismu bija katras komjaunatnes organizācijas svarīgākais uzdevums arī tajos gados, kad buržuāzijas rokaspuiši par vislielāko noziegumu uzskatīja Leņina un Staļina darbu studēšanu. Šī tradīcija ir dzīva komjaunatnē arī šodien.

Par to vislabāk runā skaitļi, kas tika minēti kongresā: republikā komjaunatnes politpulciņos mācās ap 35 000 jauniešu — vesela jauno komunistu cēlnieku armija, kas norūdās un asina savu skatienu, apgūstot marksisma-leņinisma teorijas pamatus.

Komunistiskā partija vienmēr mācījusi komjaunatni, ka svarīgākais priekšnoteikums organizācijas darba panākumiem ir cieši sakari ar jaunatnes masām. Latvijas komjaunatnes vēsturē ir bijuši posmi, kad atsevišķu organizāciju darba parādījusies tieksme norobežoties no pārējās jaunatnes. Partija vienmēr laikā brīdināja komjaunatni, palīdzēja likvidēt šīs kaitīgās tendences, un komjaunatne gadu gadā aptvēra savā letēnē arvien plašākus jaunatnes slāņus. Toreiz komjaunatnei nebija iespējas sasaukt jaunatnes sapulci, nebija savas legalas preses, nebija klubu un sarkano stūriņu, kur pulcināt jaunatni. Un tomēr, apvienojot legalās un nelegalās darba formas, komjaunatne visdrūmākajos reakcijas gados prata atrast ceļu uz jaunību sirdīm. Šo tradīciju — būt vienmēr ar jaunatni, stingri stāvēt tās interešu sardzē, katru Partijas sprautu uzdevumu risināt kopā ar jaunatni — mūsdienai komjauniešu cīlts joprojām liek sava darba pamatu.

Lūk, Ogres rajona kolchoza «Lāčplēsis» komjaunieši. Viņu ir tikai pāris desmit cilvēki, bet aiz viņiem visos pasākumos — gan talkās, gan kultūras darbā — iet pusotra simta kolchoza jaunieši. Un tas ir viens no iemesliem, kāpēc šis kolchozs kļuvis slavens visā republikā ne tikai ar saimnieciskiem pasākumiem (3 miljoni rubļu ienākumu gadā nav joka liet), bet arī ar pašdarbību un fizisko kultūru. Tagad, kad kļūst aktuāls kolchoza cīnietis celtniecības jautājums, komjaunieši Berķis un Klāsons vienli no pirmajiem iesniedza lūgumu, lai viņiem palīdz pāriet uz jauno dzīves vietu. Bet ar to komjaunieši neapmierinājās. Kā vienmēr, viņi palīdzēja partijai biedriem izskaidrot kolchozniekiem šo pārmaiņu nepieciešamību. Vairāk nekā 20 iesniegumu īsā laikā — lūk, šī izskaidrošanas darba rezultāts.

Iet roku rokā ar visu jaunatni — šī devīze kļuvusi par vadošo republikas komjaunatnes organizācijas darbā. Tāpēc arī dabiski, ka starplaikā starp IX un X kongresu LLKJS rindās uzņemti 35 741 komjaunieši.

Divas dienas ilga kongress. Nesaudzīgi kritizējot trūkumus, nosprauzot ceļus to izlabošanai, komjaunieši apliecināja dedzīgu gribu strādāt vēl labāk, vēl pilnīgāk attaisnot Komunistiskās partijas rezerves un pirmā palīga goda pilno nosaukumu.

Z. Eiduss

ŠONEDĒL

Sodien Latvīšu un krievu mākslas muzejā, plkst. 13, padomju mākslinieku V. Meškova un V. Kļimašina mākslas darbu izstādes atklāšana.

Latvijas Valsts universitātes aulā Igaunijas arodbiedrību republikāniskās padomes J. Tompa vārdā nosauktā kultūras nama stievs kora «Ilo» koncerts. Dirģents Ado Velmets. Piedalās Igaunijas PSR Valsts akadēmiskā operas un baleta teātra «Estonia» solisti Viktors Gurjevs. Sākums plkst. 16.

Filharmonijas zālē 300. gadadienai kopš Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju vēltis simfoniskais autors koncerts. UPSR Nopelniem bagātā mākslas darbinieka, profesora Borisa Latošinska darbi. Piedalās Latvijas PSR Radio simfoniskais orķestris. Dirģents — autors. Soliste — Staļina premijas laureate Tatjana Nikolajeva (klavīeres). Sākums plkst. 20.

18. janvārī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 18.

LRAP Centralās arodbiedrību bibliotēkas lasītavā, 13. janvārī

lelā 3. lasītāju konference, vēltita 300. gadadienai kopš Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju. Izlūzās Staļina premijas laureate Natana Ribaka grāmatu «Perejaslavas Rada». Sākums plkst. 19.

Mākslas darbinieku namā vakars, vēltits 300. gadadienai kopš Ukrainas atkalapvienošanās ar Krieviju. Referats. Koncerts. Sākums plkst. 19.

21. janvārī Mākslas darbinieku namā vakars, vēltits V. I. Leņina piemīnā. Referats. Koncerts. Sākums plkst. 19.

22. janvārī Mākslas darbinieku namā Latvijas Padomju mākslinieku savienības vakars V. I. Leņina piemīnā. Referats. Kinoizrāde. Sākums plkst. 19.

23. janvārī Mākslas darbinieku namā vijolnieces Ausmas Reinholdes un pianistes Rimas Bulles radošā darba vakars. Koncertmeistare M. Hazane. LPSR Nopelniem bagātā mākslas darbinieka N. Grīnfelda ievadvārdi. Sākums plkst. 20.

PSRS ARCHITEKTURAS AKADEMIJAS SESIJA

S. g. 14. janvārī noslēdzās PSRS Arhitektūras akadēmijas XII sesija, kas ilga trīs dienas. Sesijā apsprieda arhitektūras zinātnes svarīgus jautājumus par lauksaimniecības celtniecību.

Referātu un ziņojumu apspriešanā piedalījās ievērojami padomju arhitekti. Debatēs runāja arī Maskavas apgabala Dmitrovas rajona kolchoza «Pobeda» priekšsēdētājs Socialistiskā Darba Varonis I. Jegorovs, Maskavas apgabala Krasnogorskas rajona kolchoza «Lūč» priekšsēdētājs T. Prjachsins, Krasnodaras novada kolchoza «Pamjatj Iljča» priekšsēdētājs K. Adamovs u. c.

Sesijā pieņemtā lēmumā teikts, ka PSRS Arhitektūras akadēmijai jāpastiprina zinātniski pētnieciskais darbs lauksaimniecības celtniecībā, kurā ievērojami atpaliek no mūsdienu prasībām.

Latvijas Padomju komponistu savienībā

Latvijas Padomju komponistu savienības valde savās divi pēdējās sēdēs, piedaloties Latvijas PSR Kultūras ministrijas pārstāvjiem, iepazīnās ar vairāk nekā 20 jaunām tautas dziesmu apdarēm un ar skandarbīgiem latviešu tautas nacionālajam instrumentam — koklei. Ipašu ievēribu izpelnījās Viktora Sama daiļrades sniegums — latviešu tautas dziesmas «Caur sidraba birzi gāju» un lietuviešu tautas dziesmas «Klusi tek Nemuna» apdares koklei. Interesants un spirts arī Nāla Grīnfelda pirmais skandarbīgs kokle «Intermeccco». S. Krasnopjorova divas rapsodijas koklei toties vairāk piemērotas koklētāja tehnikas izkopšanai un virtuozitātes pācēšanai.

Starp demonstrējamām tautas dziesmu apdarēm vokāliem ansambļiem spilgtākās bija komponistes Lūcijas Garūtas apdares: «Rīga dimd» duetam klavieru pavadījumā, «Ozolīti, zemzarīti» tercetam klavieru pavadījumā un «Pūt, vējņi» duetam klavieru pavadījumā. Interesantas, svaigas arī Paulas Līcītes apdares vokālam kvartetam, Jēkaba Mediņa un Jāņa Keipiša apdares. No jaunās paaudzes komponistu snieguma pozitīvu novērtējumu guva Olgerta Grāviša apdares vokāliem ansambļiem kokles pavadījumā un atsevišķas Jāņa Šķipsnas un Valtera Kaminskā apdares.

Pieņemtie skandarbīgie ievērojami kuplīnās un atsvaidzinās mūsu mākslinieku-vokālistu repertuāru. Pēdējā laikā tautas dziesmu apdares bija atstātas novārtā. Jaunās, nule apskatītās apdares un to itin kuplā skaits liecina, ka ilgstošais klusums šai svarīgajā komponistu darba laukā pārtraukts. Jāpauk, lai pirmie panākumi rosinātu komponistus tālākam darbam.

No ukraiņu satiras un humora žurnāla «Perec» lappusēm

Tā dažkārt apspriež jaunus rakstnieku darbus.

V. Vasiljeva zīmējums

— Meln! Dzīvē tā nav!...

V. Grigorjeva zīmējums

— Vai pilsone Satira šeit dzīvo?
— Sava kaktiņš jau viņai ierādīts, bet viņa nav šeit ne nakti pārlaidusi...

K. Agnitas zīmējums

Skats no G. Landana lugas «Sniegbaltītes skola» jaunlestagejuma Leļļu teātri

V. Lavrentjeva uzp.

Mazo muziķu sniegums

11. janvārī Mākslas darbinieku namā notika Jāzepa Mediņa muzikas vidusskolas bērnu muzikas skolas audzēkņu atskaite koncerts, kārtējais koncertu virknē, ko MDN organizē, rādot jauno muziķu sniegumu ārpus skolas sienām. Koncertā piedalījās klavieru un vijoles nodaļas audzēkņi. Bija patīkami konstatēt, ka mazo muziķu darbs ievadīts mērķtiecīgi un atskaņojums, uzstājoties ārpus savām mājām, drošs un apzinīgs.

Tas bija redzams jau pašu jaunāko priekšnesumā. Tā vismazākais no viņiem, 2. klavieru klases audzēkņis J. Zvīlna (ped. Vismane), brīvi nospēdēja Zilinska «Sonatīnu». 3. vijoles klases audzēkne E. Vitola (ped. Balode) — Baklanova «Etidi». 4. klases audzēkņi jūtami iezīmēja jaunu pakāpi — vijolnieki

V. Zagurskis un J. Lurje (ped. Ulīcka), kā arī klavieriņce L. Jērcuma (ped. Vismane) savā izpildījumā jau prāta parādīt niansētu priekšnesumu. No vecāko klašu audzēkņiem jāatzīmē ped. Michelsones 5. klavieru klases audzēkņa P. Edelmana izpildītie Suberta un Chačaturjana, kā arī 6. klavieru klases audzēknes L. Rudenko izpildīto Griņkas darbu drošie atskaņojumi.

Skaistā bija koncerta fināls — to noslēdza grupa ped. Ulīckas klases vijolnieku, atskaņojot Griņkas «Lakstīgalu» un Beļija «Miera sardzē», simboliski rādot, ka mazo muziķu darbs vēlīts miera lietā.

Muzikas skolu atskaite koncerti, ko noorganizējis Mākslas darbinieku nams, ir vērtīgs, apsveicams pasākums.

M. Čelbaks

Pašdarbības režisoru seminars

Smiltēnes rajona kultūras nodaļa nesen bija noorganizējusi semināru dramatisko pulciņu vadītājiem. Semināra ierādās 25 dalībnieki.

Praktiskus norādījumus par lugu iestudēšanu sniedza Leona Paegles vārdā

nosauktā dramatisks teātra režisors LPSR Nopelniem bagātais mākslinieks P. Lūcis un Rīgas medicīnisko darbinieku arodbiedrības kluba režisore E. Baltašvilka.

Bibliotēkas sadarbība ar skolām

Rīgas pilsētas 12. bibliotēka cieši sadarbojas ar apkārtējām skolām. To skolotāji ir čakli palīgi dažādu pasākumu organizēšanā. 45. septiņgadīgās skolas latviešu valodas un literatūras skolotāja E. Būle palīdzēja noorganizēt lasītāju konferenci par Nosova grāmatu «Viņa Maļejevs skolā un mājā».

Sajā mēnesī organizējamai konferencē par Annas Sakses darbiem bibliotēkas darbiniekiem talkā nāk 17. septiņgadīgās skolas skolotāja H. Eidemane. Literāru vakaru organizēšanā palīdz arī 32. septiņgadīgās skolas direktors E. Vēvers un citi.

Linu fabrikas klubā

Jelgavas linu fabrikas klubā darbojas divi dramatiskie pulciņi — latviešu un krievu. Krievu dramatisks pulciņš kluba mākslinieciskā vadītāja b. Korostejova vadībā iestudējis A. Čehova viencēlienu «Jubileja» un pašreiz strādā pie A. Ostrovska komedijas «Ne

vienmēr runāim krējuma pods». Latviešu dramatisks pulciņš kolektīvi gatavo E. Zālītes viencēlienu «Vissvarīgākais».

Ar šīm lugām Jelgavas linu fabrikas dramatisks pulciņš piedalīsies pašdarbības skatē.